

Winkelveld (Oud-Heverlee, Vlaams-Brabant)

Projectcode: 2016G34

1 juni – 8 september 2016

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Juridische context	7
1.1.3 Onderzoekskader	7
1.1.4 Ruimtelijke situering	7
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.1.6 Archeologisch potentieel	10
1.1.6.1 Methode	10
1.1.6.2 Fysisch geografische situatie	10
1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	10
1.1.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	10
1.1.6.5 Verstoringshistoriek	11
1.2 Assessmentrapport	12
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	12
1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	13
1.2.1.2 Geologie	13
1.2.1.2.1 Tertiair	13
1.2.1.2.2 Quartair	14
1.2.1.3 Bodem	16
1.2.1.3.1 Bodemtypes	16
1.2.1.3.2 Bodemerosie	17
1.2.1.4 Huidige gebruik en verstoringen	18
1.2.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	21
1.2.1.6 Hydrografie	23
1.2.2 Gekende archeologische waarden	24
1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek	24
1.2.2.1.1 Historische achtergrond	24
1.2.2.1.2 Historische kaarten	25
1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	27
1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	29
1.3 Conclusie en syntheseplan	30
1.3.1 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek	31
1.3.2 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek	32

Deel 3: Bibliografie.....33

FIGURENLIJST (2016G34)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB Basiskaart met aanduiding kadasternummers (bron: Geopunt).	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart en aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt).	6
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschale orthofoto (bron: Geopunt).	8
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).	13
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1979-1990 (zomer) (bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de middenschale orthofoto van 2000-2003 (winter) (bron: Geopunt).	19
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschale orthofoto (winter) (bron: Geopunt).	20
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	21
Figuur 14: Hoogteverloop (van zuid naar noord) van het projectgebied volgens de profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	22
Figuur 15: Profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart (1771-1778) (bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart (bron: Geopunt).	27
Figuur 19: projectgebied weergegeven op de topografische kaart tov. de CAI polygonen (bron CAI).	28
Figuur 20: projectgebied weergegeven op de orthofoto tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijke kader (middenschale, winteropname, 2015, bron: geoportaal).	29
Figuur 21: syntheseplan dat het projectgebied weergeeft op de orthofoto (middenschale, 2015, winteropname) tov. de CAI polygonen.	31

TABELLENLIJST (2016G34)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	12
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	25
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	28

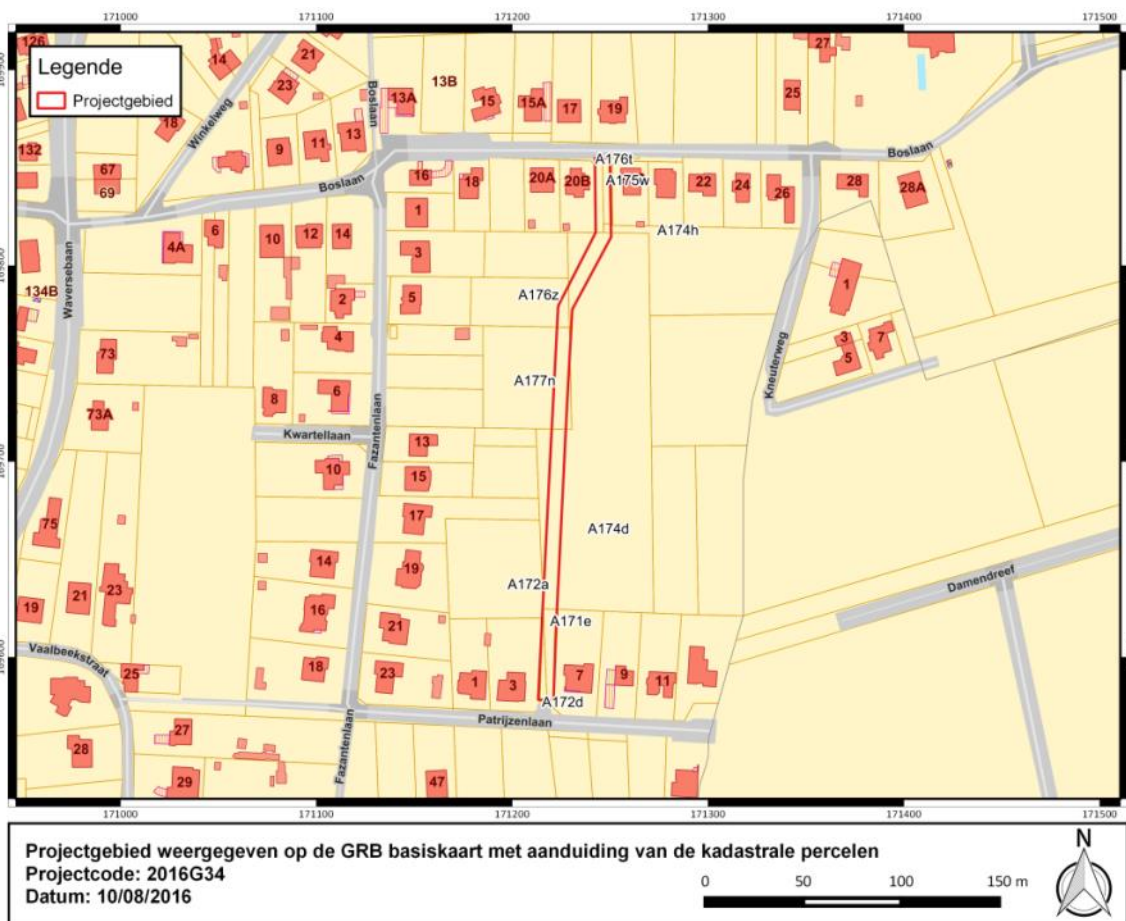
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

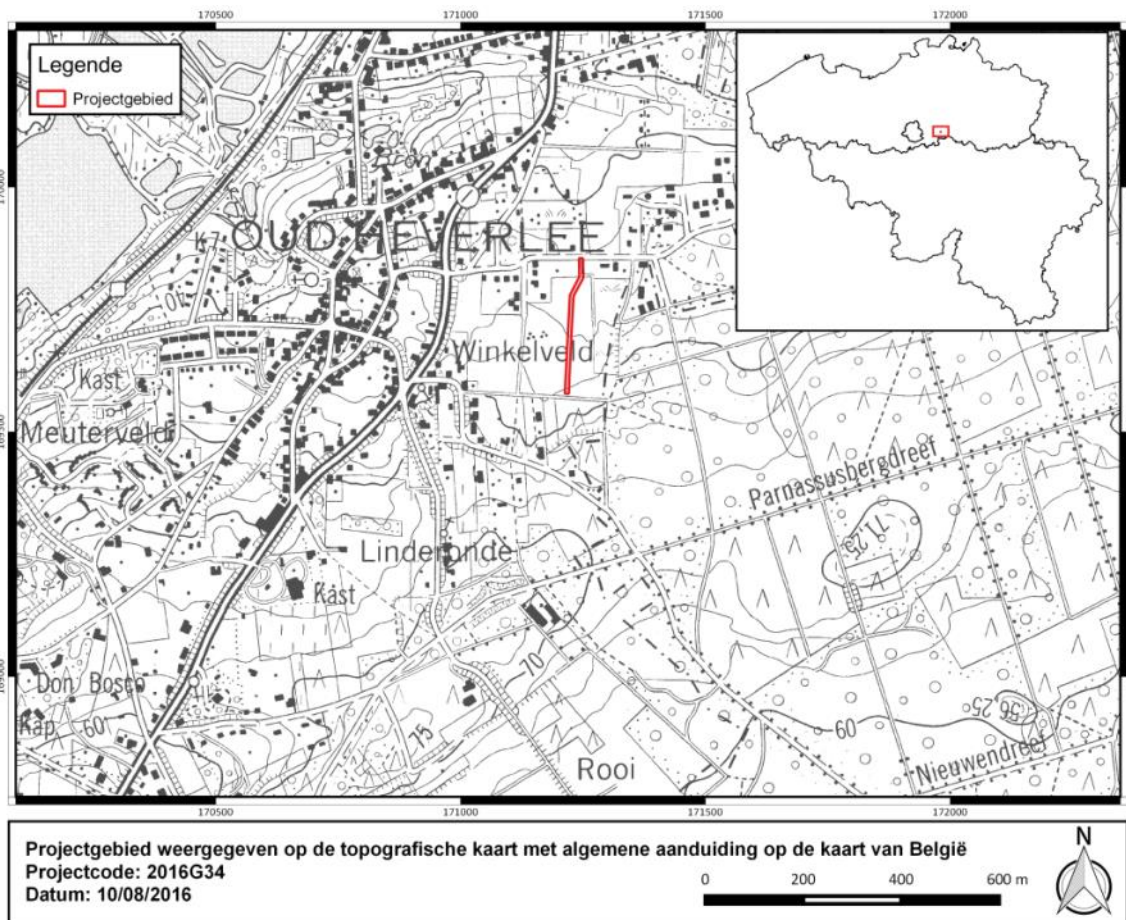
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2016G34	
b) Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Oud-Heverlee
	Deelgemeente	/
	Postcode	3050
	Adres	Winkelveld (tussen Boslaan en Patrijzenlaan)
	Toponiem	Winkelveld
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 170579 Y _{min} = 169226 X _{max} = 171989 Y _{max} = 170205
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oud-Heverlee, Afdeling 1, Sectie A, Nrs. 171e, 172a, 172d, 174d, 174h, 175w, 176t, 176z, 177n Figuur 1	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	1 juni – 8 september 2016	
h) De relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site en het onderzoek zelf	Bureauonderzoek	
i) Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Vermoedelijk geen verstoorde zones aanwezig binnen het projectgebied	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB Basiskaart met aanduiding kadastranummers (bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart en aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt).

1.1.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich volgens het gewestplan integraal binnen een zone bestemd als woonuitbreidingsgebied. Het bevindt zich noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De totale oppervlakte van de ingreep in de bodem binnen het plangebied bedraagt ca. 2 300 m² en de totale oppervlakte van de betrokken kadastrale percelen meer dan 3000m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een openbare weg en een gescheiden rioleringssysteem. Het projectgebied wordt in deze studie projectgebied Winkelveld Oud-Heverlee genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Winkelveld Oud-Heverlee. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

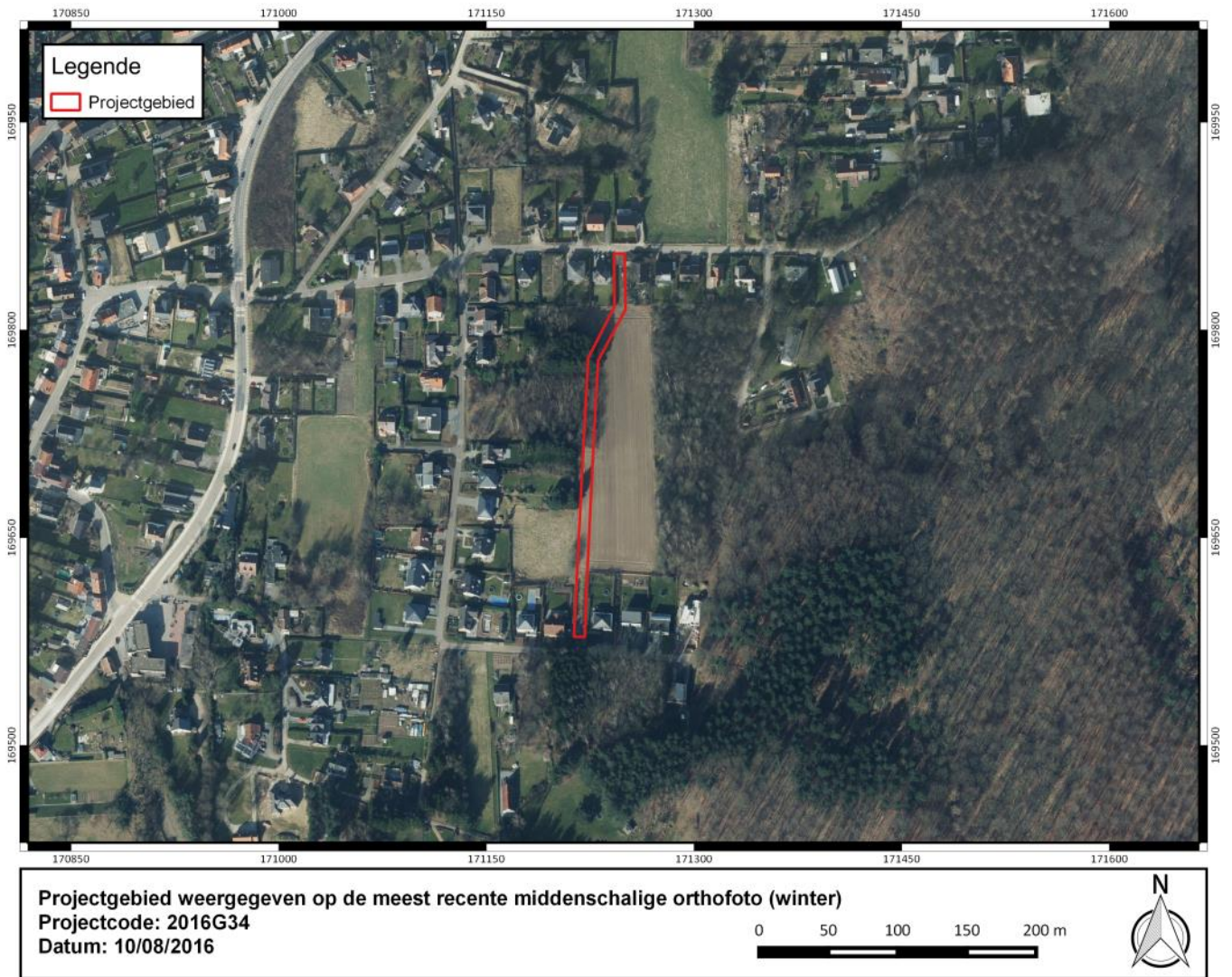
Er werd reeds een archeologienota opgemaakt in het kader van deze vergunningsaanvraag. Deze nota met ID490 werd ingediend op 08/09/2016 en vervolgens bekrachtigd. Deze nota wordt heringediend omwille van een klein wijziging in de geplande werken. In de oorspronkelijke nota bestond het geplande wegprofiel enkel uit een dubbele stoep en kassei weg met riolering onder, volgens de huidige plannen echter bestaat het wegprofiel uit een weg zonder stoep met aan één zijde een infiltratiegracht. In het licht van deze kleine aanpassing blijft het archeologisch advies van een opgraving ongewijzigd.

1.1.4 Ruimtelijke situering

Het projectgebied betreft een terrein langs Winkelveld (tussen de Boslaan en de Patrijzenlaan) op het grondgebied van de gemeente Oud-Heverlee, provincie Vlaams Brabant. Oud-Heverlee is gelegen in het arrondissement Leuven nabij de taalgrens. Samen met vier andere woonkernen, namelijk Blanden, Haasrode, Sint-Joris-Weert en Vaalbeek, ligt Oud-Heverlee in de landstreek Dijleland. De gemeente ligt in de onmiddellijke omgeving van het stedelijke gebied van Leuven, maar heeft desondanks een erg groen karakter; meer dan 40% van haar grondgebied bestaat uit bebost gebied.¹

Het projectgebied bevindt zich ten oosten van de dorpskern van Oud-Heverlee. Het terrein waar de werken worden voorzien, betreft een te ontwikkelen binnengebied waarvan de aanzetten vanaf de Boslaan en de Patrijzenlaan zichtbaar zijn als onbebouwde delen in het bestaande woonweefsel. Ten oosten van het projectgebied bevindt zich het Heverleebos.

¹ <http://www.oud-heverlee.be/index.aspx?SGREF=13591>, geraadpleegd op 22/08/2016.

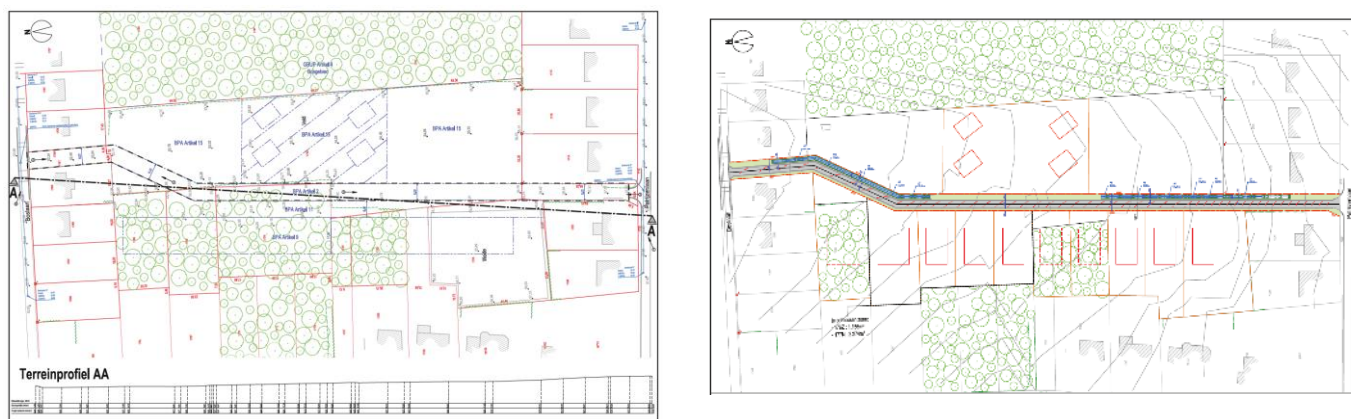

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (bron: Geopunt).

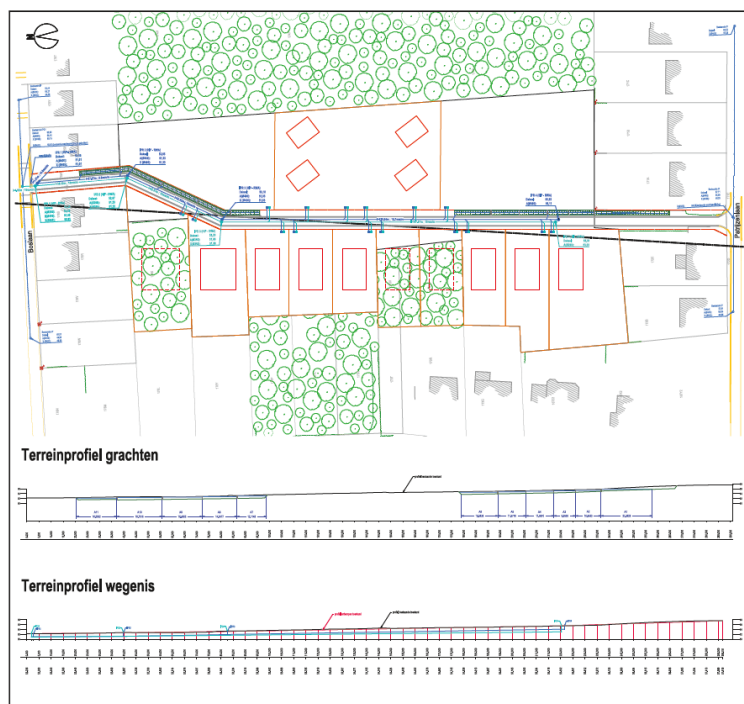
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De geplande ingrepen omvatten het aanleggen van een nieuwe wegenis, een gescheiden rioleringssysteem en een langsracht voor regenwaterinfiltratie. Dit naar aanleiding van een te ontwikkelen binnengebied waarvan de aanzetten vanaf de Boslaan en de Patrijzenlaan zichtbaar zijn als onbebouwde delen in het bestaande woonweefsel. Het huidige binnengebied bestaat uit een perceel landbouwgrond. De aanpalende percelen tussen de geplande weg en de Fazantenlaan worden gebruikt als tuin, hobbylandbouw en zijn deels bebost.

De geplande wegenis zal eenvoudig en zeer natuurlijk overkomen door de aanwezigheid van royale groenbermen. De dieptes van de funderingen en gracht zal op ca. 1 m-mv diepte worden aangelegd. Naast de nieuwe wegenis wordt ook een gravitaire afwaterende volledig gescheiden rioleringstelsel aangelegd. Hierop zullen 15 huisaansluitingen worden voorzien langsheen de nieuwe wegenis voor zowel regenwater als afvalwater. Het opvangen regenwater van de weg en aanpalende verhardingen zal eerst uitmonden in de infiltratiegracht en nadien overlopen in de riolering onder de straat. Deze heeft een diameter van 400 mm terwijl de afvalwaterbuizen een diameter van 250 mm hebben.

Figuur 4: schematische weergave van terrein- en typedwarsprofiel van de geplande werken (zie ook bijlagen 1 en 2).

Figuur 5: schematische weergave van terreinprofiel wegenis en grachten van de geplande werken (zie ook bijlage 3).

1.1.6 Archeologisch potentieel

1.1.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Het projectgebied Winkelveld Oud-Heverlee wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Bodemgebruikskaat
- Geomorfologische kaart (traditionele landschappenkaart)

1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

Binnen het projectgebied werd in het verleden nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.1.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

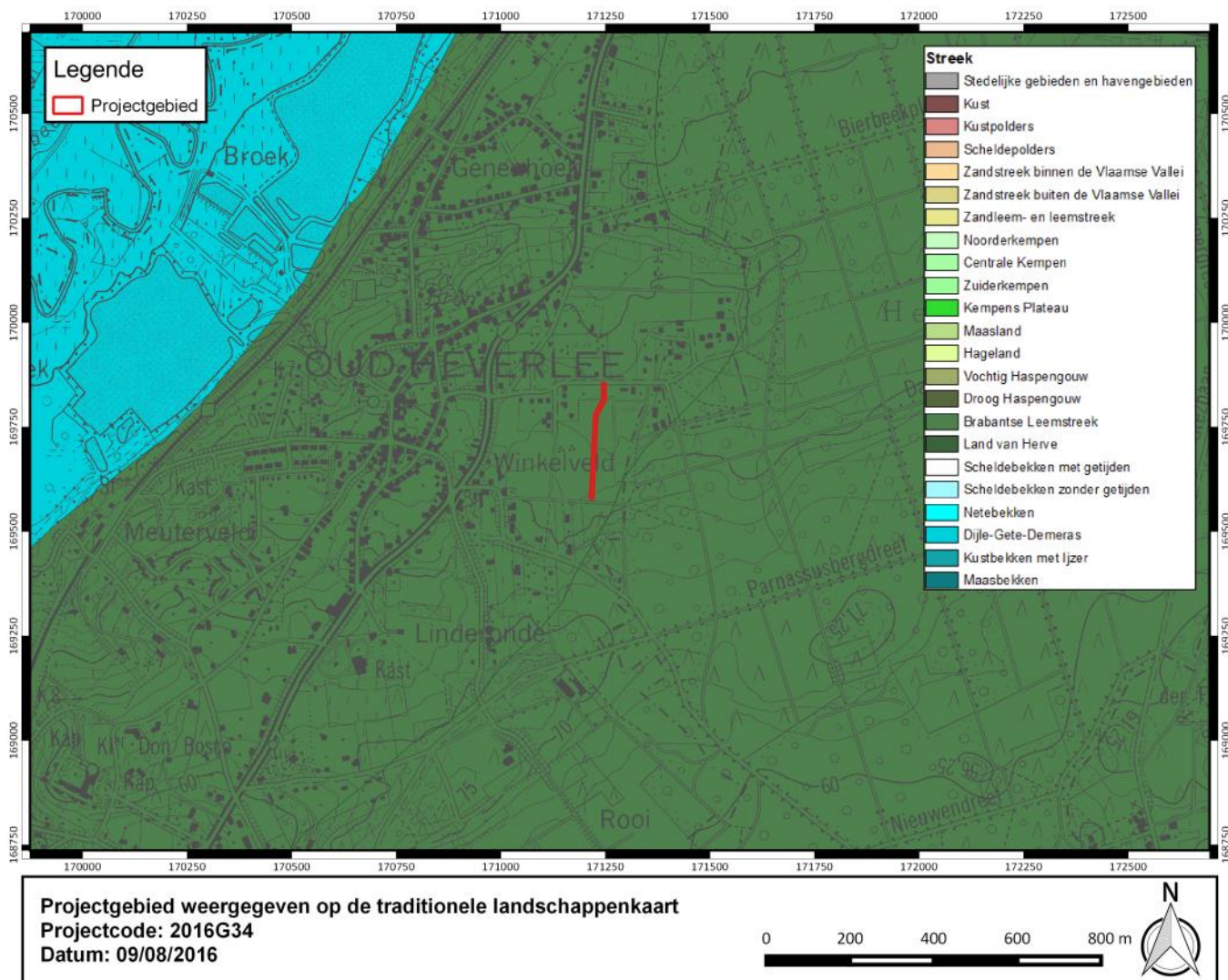
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Brabantse Leemstreek
Tertiair	Formatie van Brussel en Formatie van Lede
Quartair	Type 1: Eolische afzetting van de laatste ijstijd
Bodemtypes	Ldp1 en sLba
Potentiële bodemerosie	Huidig: Laag tot zeer laag
Huidig gebruik en verstoringen	Akkerland, geen zichtbare verstoringen
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Ligging op flank van een helling, hoogteverschil ca. 5 m
Hydrografie	Dijlebekken (Voer) Rivieren: Dijle, Leibeek, Heulpoel, Ruwaal, Leigracht, Vloetgroubbe, Beek, Vaalbeek

1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied bevindt zich in de Brabantse Leemstreek.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

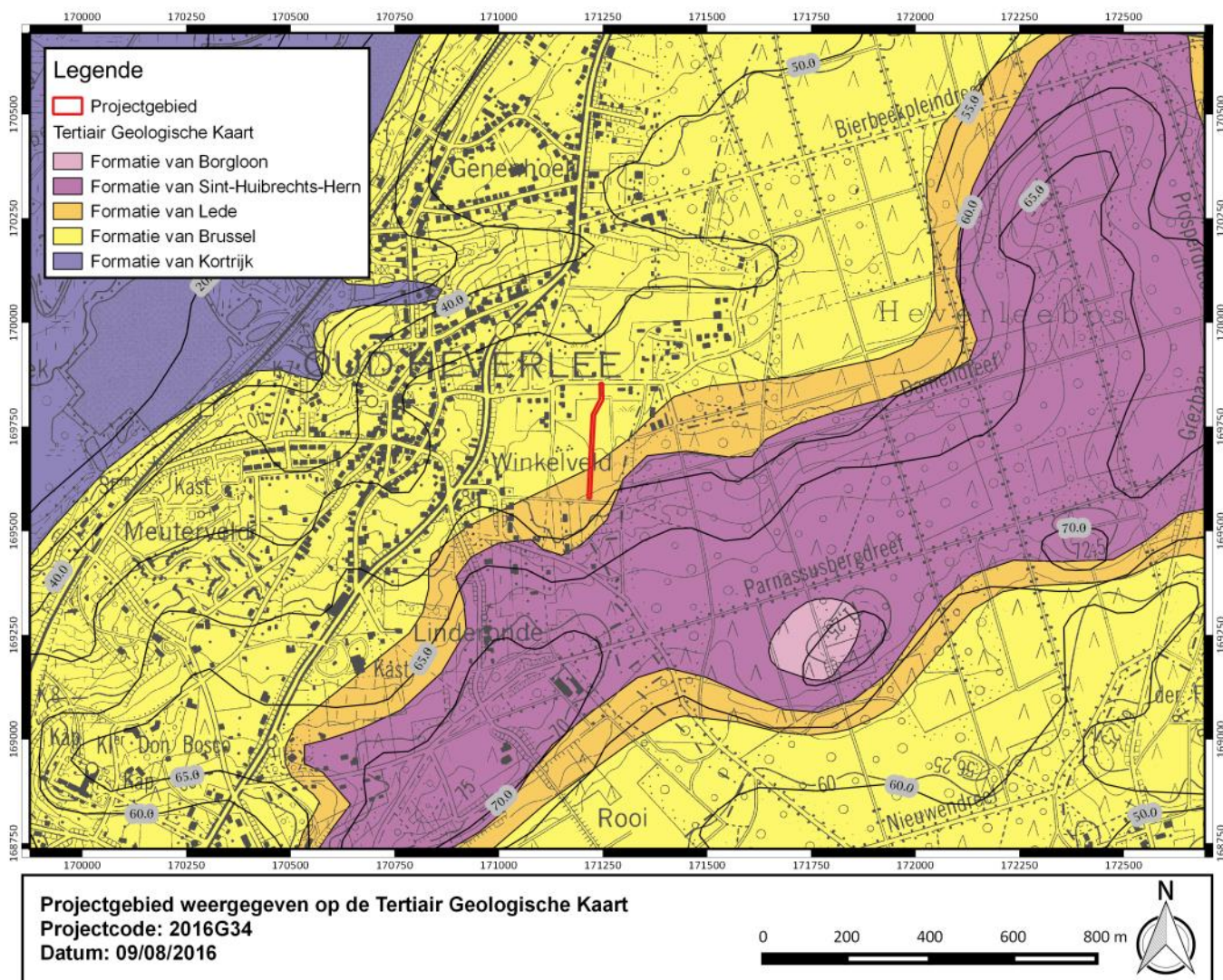
1.2.1.2 Geologie

1.2.1.2.1 Tertiair

Het noordelijke deel van het projectgebied bevindt zich in de Formatie van Brussel. Deze formatie behoort tot de Midden-Eocene Zenne Groep en bestaat uit ondiep-mariene zandige sedimenten die hoofdzakelijk zijn afgezet in een diep geravineerde getijdegeul aan het begin van een grote transgressie. De dikte van de Formatie van Brussel varieert tussen de 20 m en 40 m waarbij de dikte uitzonderlijk kan oplopen tot 70 m in de geul. De samenstelling is heterogeen en bestaat uit een afwisseling van min en meer kalkrijke lagen. De samenstelling van de formatie verschilt van plaats tot plaats.

Het zuidelijke deel van het projectgebied bevindt zich in de Formatie van Lede. Het is een ondiep-mariene zandige afzetting bestaande uit een gelig zand. Het betreft een kalk- en glauconiethoudend fijn zand. Indien het zand aan het oppervlak voorkomt dan is het vaak ontkalkt. Het bevat verschillende kalkzandsteenbanken tot 20 cm dikte die als bouwsteen werd ontgonnen (Ledesteen of Balegemse Steen). De basis bestaat uit een laag grind met herwerkte fragmenten uit onderliggende afzettingen, herwerkte schelpen en *Nummulites laevigatus*. Dit wijst op een lange periode waarbij erosie en

sedimentatie elkaar quasi in balans hielden. De zandlaag bevat de massale aanwezigheid van *Nummulites variolarius* en maakt het eenvoudig de formatie te herkennen.²

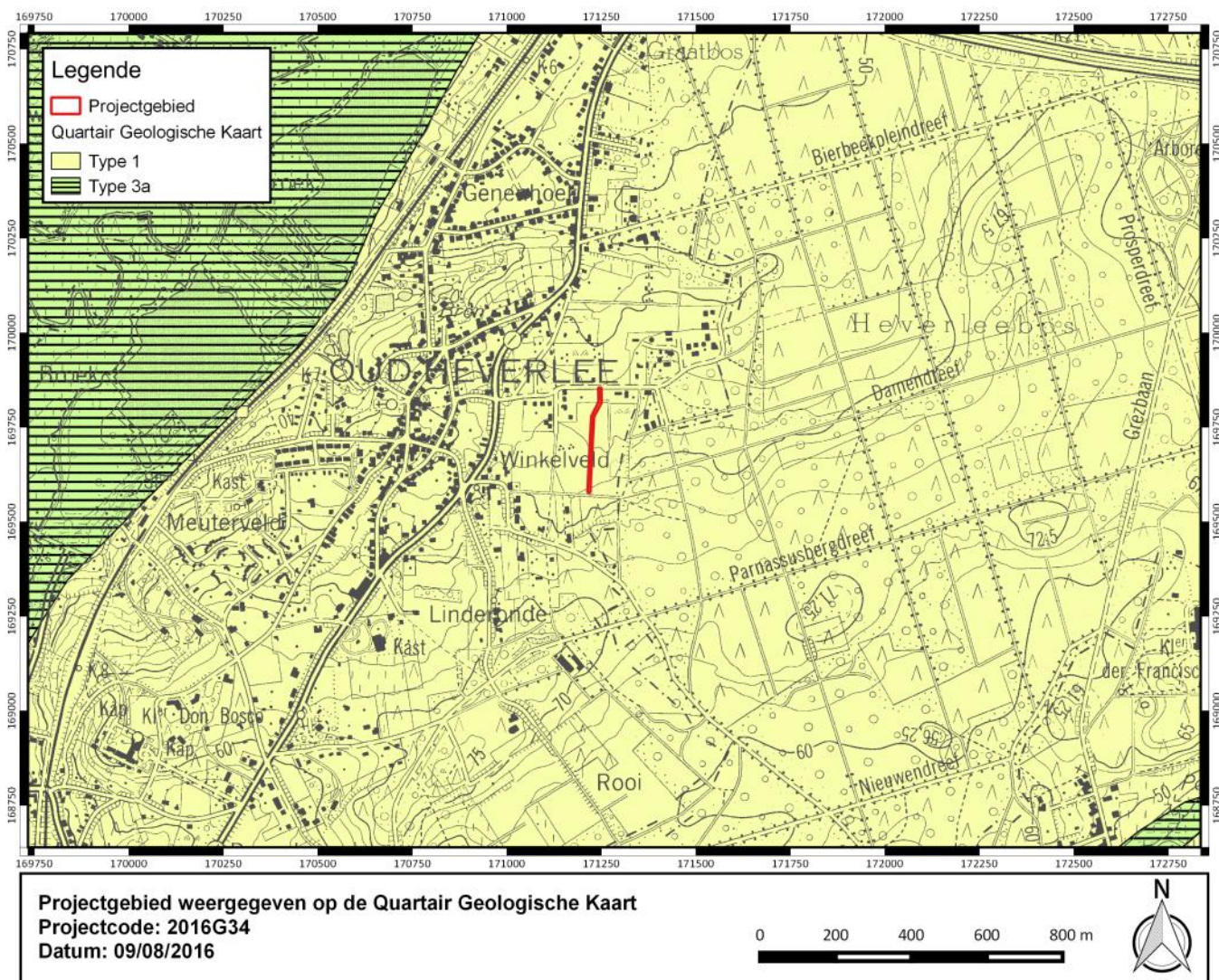
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2.2 Quartair

Het projectgebied bevindt zich in het **Type 1**. Deze bestaat uit een eolische afzetting (zand tot silt) uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen, 126 ka – 11,7 ka) tot mogelijk Vroeg-Holocene afgezet tijdens de laatste ijstijd wanneer het Noordzebekken droog lag. In deze laag kunnen eventueel hellingsafzettingen voorkomen.³

² Vandenbergh N. & Gullentops F., 2001

³ Goosens, 2007

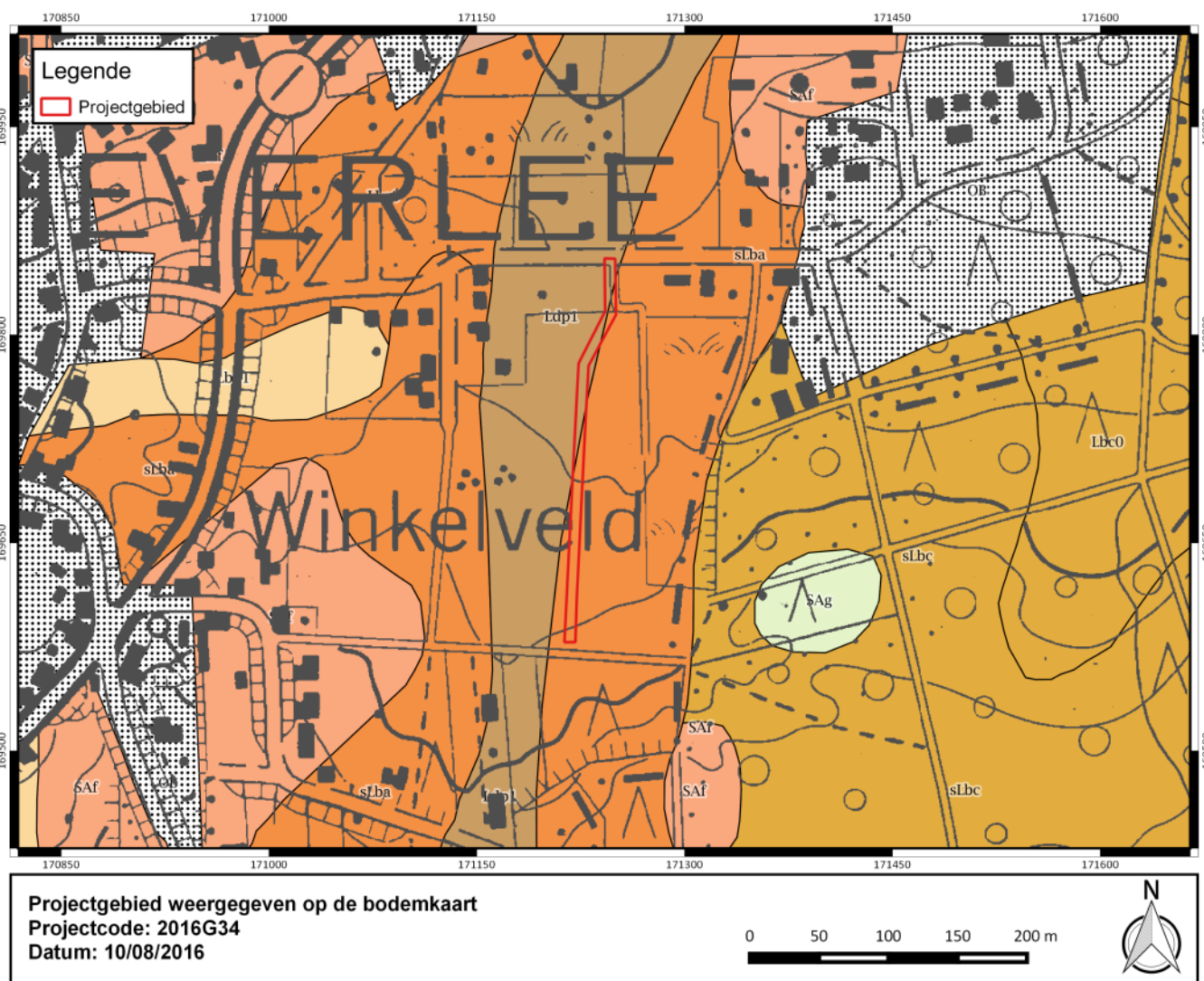
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3 Bodem

1.2.1.3.1 Bodemtypes

In het projectgebied bevinden zich 2 bodemtypes. Het eerste type dat voorkomt in het noordwestelijke deel van het projectgebied is een matig natte zandleembodem zonder profiel (**Ldp1**). Doordat deze bodems te nat zijn in de winter en lang fris blijven in de lente zorgt voor een matig gleyige verschijnselen.

Het tweede bodemtype is een droge zandleembodem met textuur B horizont (**sLba**). De prefix **s** betekent dat het substraat bestaat uit zand dat voorkomt op geringe diepte (ondieper dan 75 cm). Deze zandleembodem heeft een goede waterhuishouding maar door het zandige substraat kan de bodem te droog worden in de zomer. Deze bodem bevat dan ook geen gley.⁴

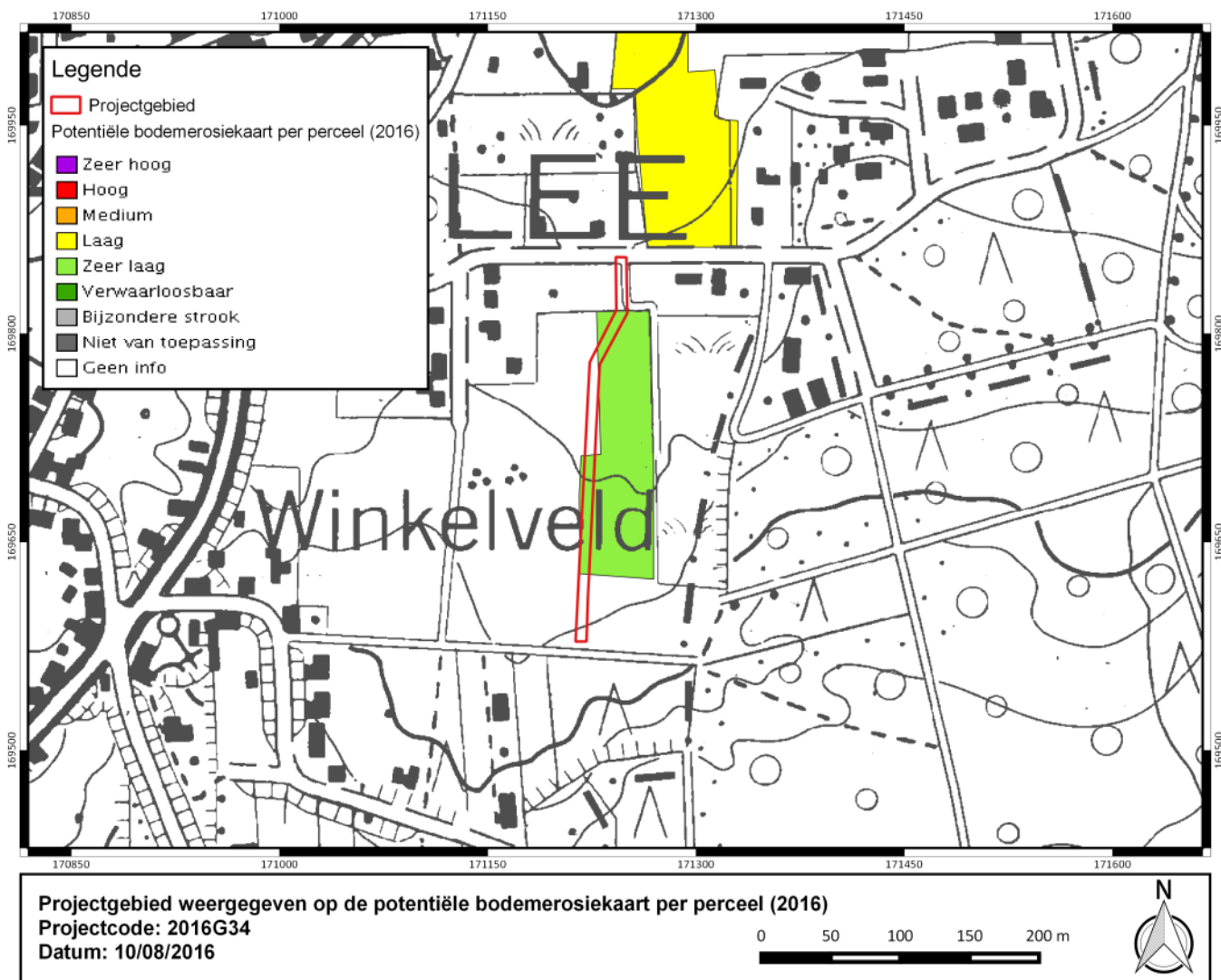
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

⁴ Van Ranst & Sys, 2000

1.2.1.3.2 Bodemerosie

De huidige potentiële bodemerosie van het projectgebied is zeer laag tot laag.

De historische potentiële bodemerosie van het projectgebied zal eerder hoog geweest zijn wanneer gekeken wordt naar het DHMV. Daar is te zien dat het projectgebied zich op een flank van een helling bevindt die afloopt naar het noorden toe. Hierdoor is er kans dat er afspoeling is gebeurd.

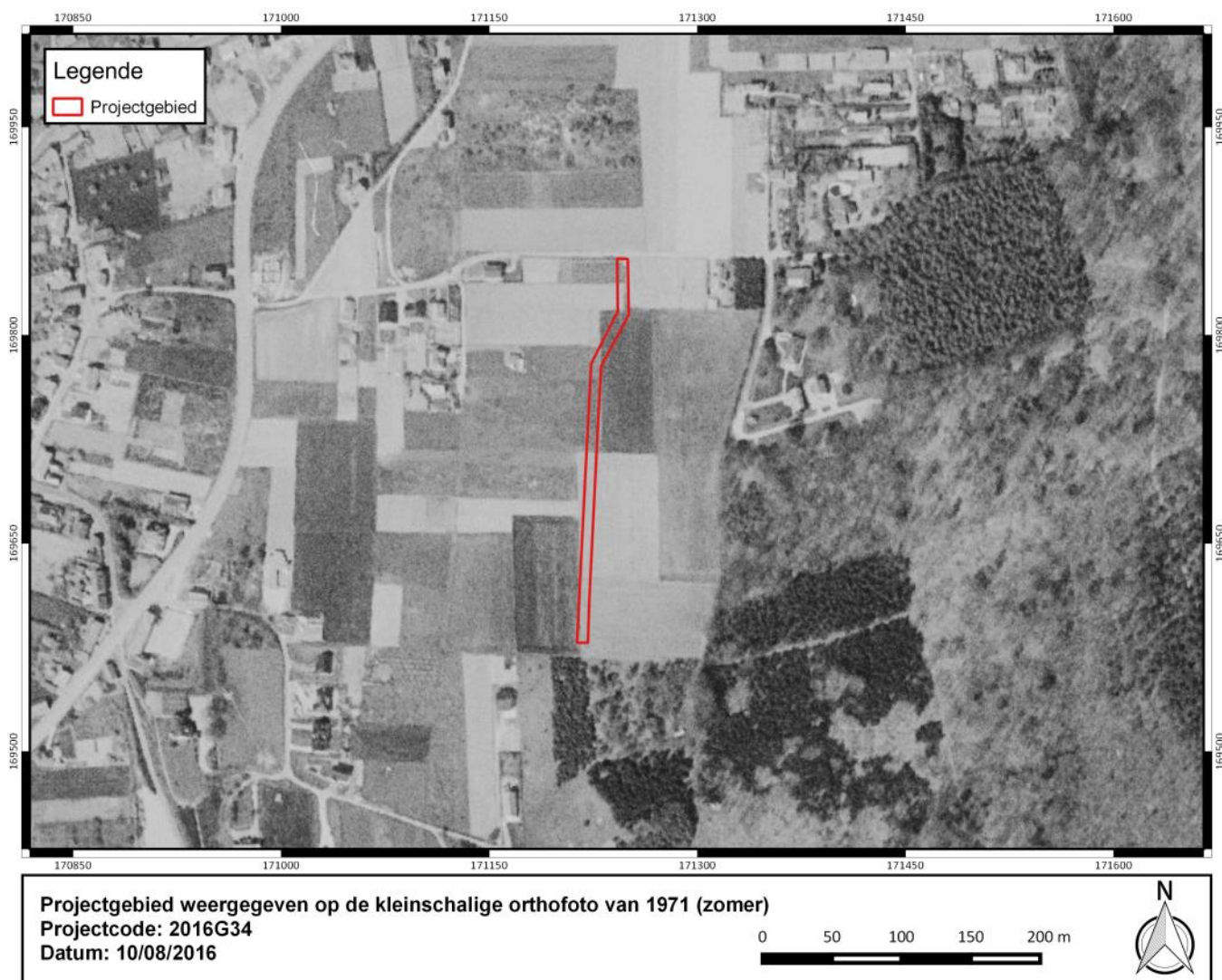
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).

1.2.1.4 Huidige gebruik en verstoringen

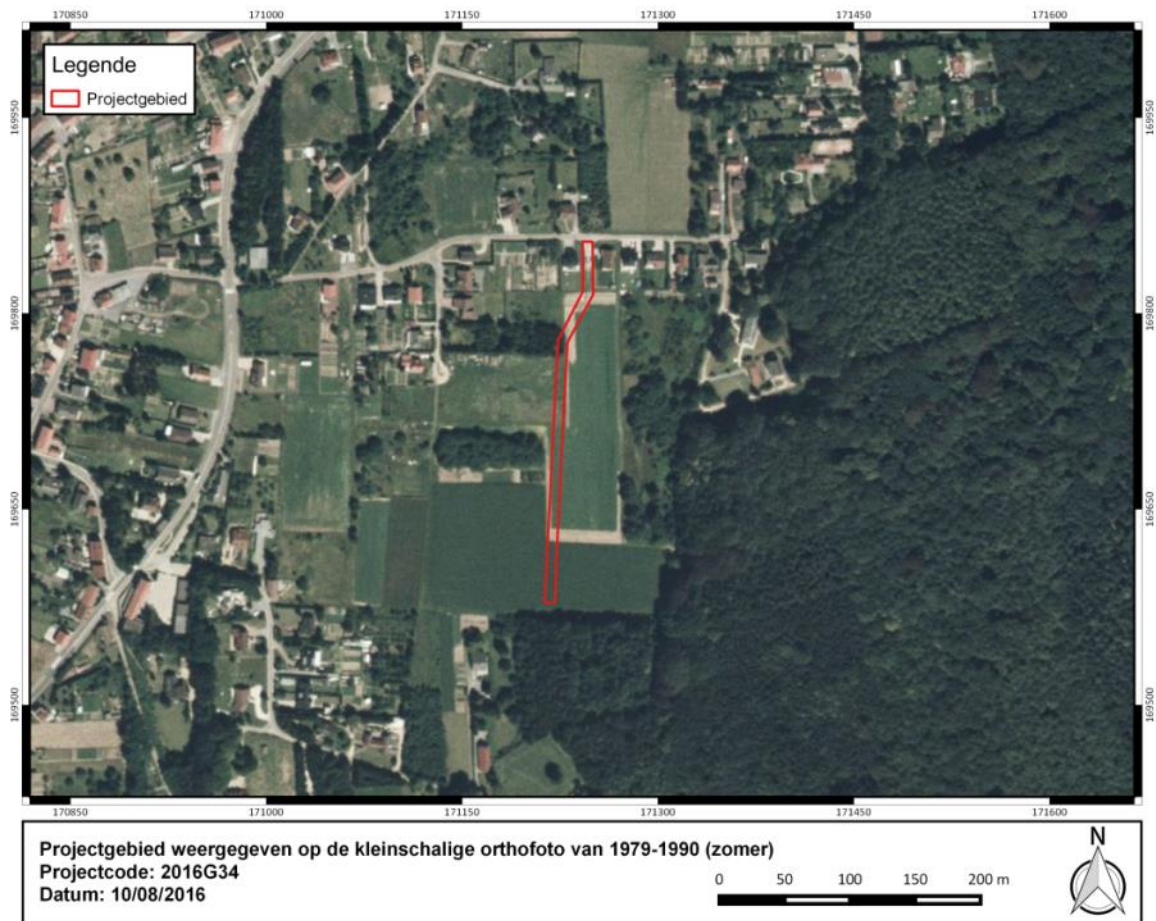
De Boslaan en de Patrijzenlaan zijn lokale woonstraten in een residentiële omgeving die voornamelijk bestaat uit open bebouwingen. Het terrein waar de werken worden voorzien, betreft een te ontwikkelen binnengebied waarvan de aanzetten vanaf de Boslaan en de Patrijzenlaan zichtbaar zijn als onbebouwde delen in het bestaande woonweefsel. Het huidige binnengebied bestaat uit een perceel landbouwgrond. De aanpalende percelen tussen de geplande weg en de Fazantenlaan worden gebruikt als tuin, hobbylandbouw en zijn deels bebost.

Het projectgebied werd zeker reeds sinds de jaren 1970 gebruikt als akkerland. Zoals te zien op de orthofoto van 1971 ligt het projectgebied middenin een cluster van akkergronden. In de jaren 80-90 (Figuur 12) werden er tegen het noordelijke deel van het projectgebied enkele huizen gebouwd. Rond het centrum van het projectgebied werden in dezelfde periode stroken aangelegd met bebossing. Aan het begin van de jaren 2000 (Figuur 13) is er tevens aan de oostkant van het zuidelijkste deel van het projectgebied bebouwing ontstaan. Op de meest recente orthofoto (Figuur 14) is te zien dat aan beide zijden aan het noorden en zuiden van het projectgebied huizen werden gebouwd. De twee stroken met bebossing bestaan nog steeds. Het akkerland binnen het projectgebied en in het oosten en zuidwesten van het projectgebied is nog steeds in gebruik.

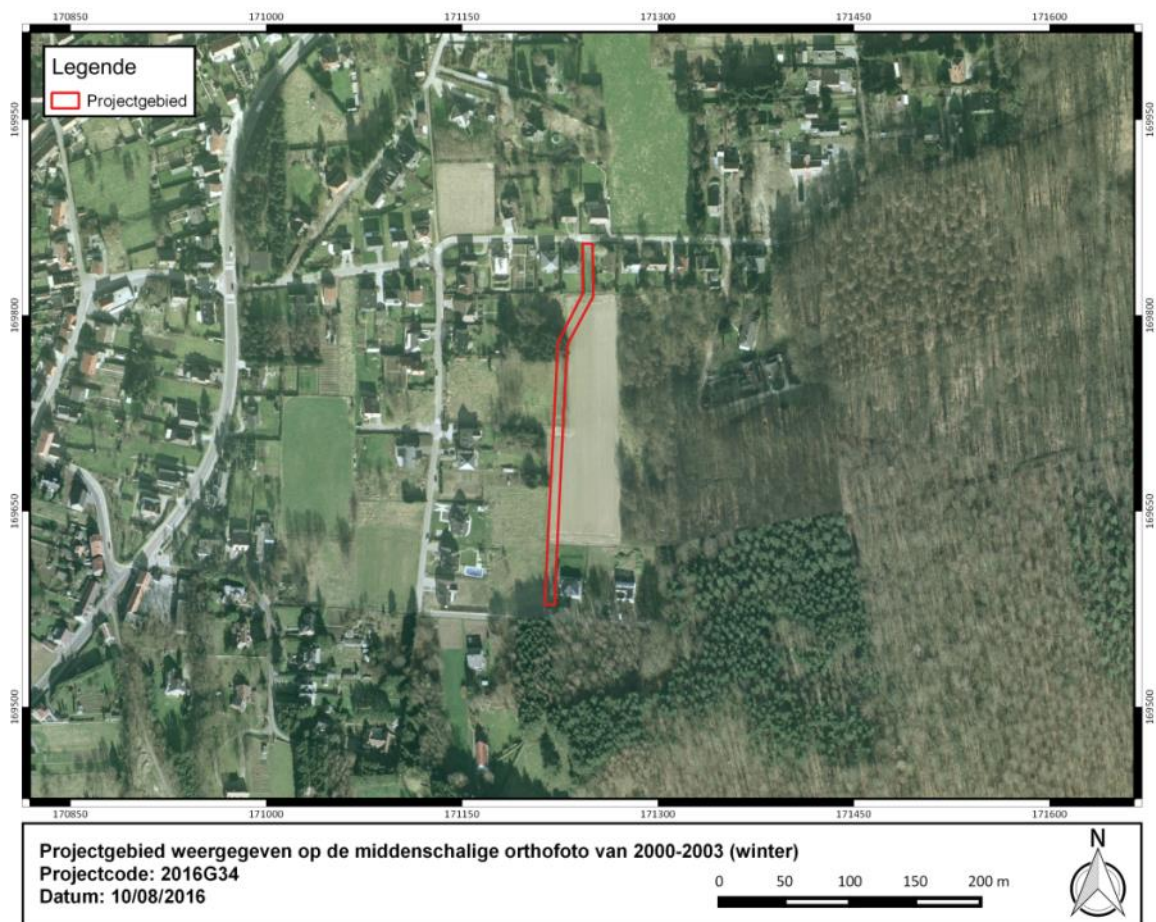
Er zijn geen aanwijzingen dat het bodemarchief van het projectgebied verstoord werd.

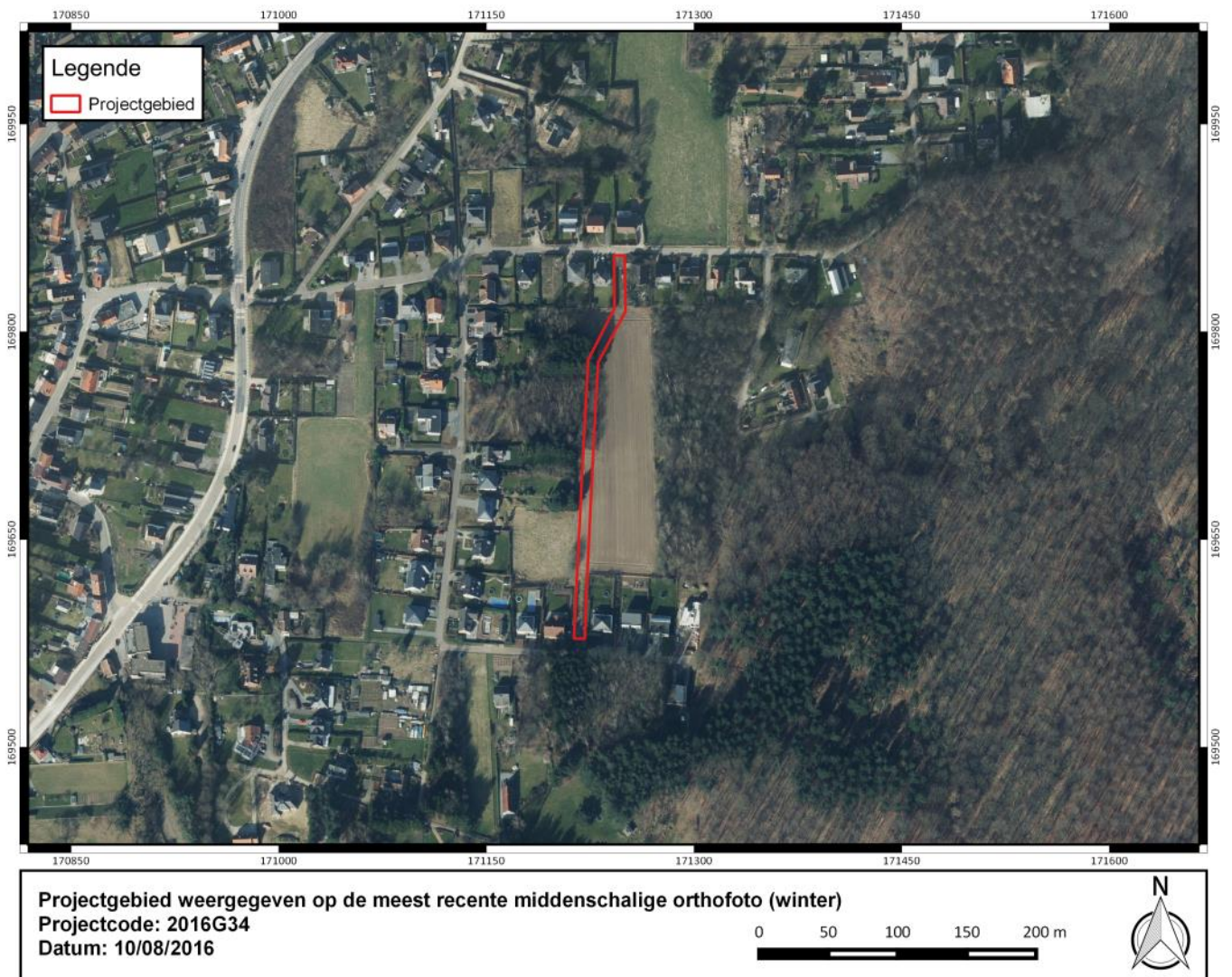
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1979-1990 (zomer) (bron: Geopunt).

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de middenschallige orthofoto van 2000-2003 (winter) (bron: Geopunt).

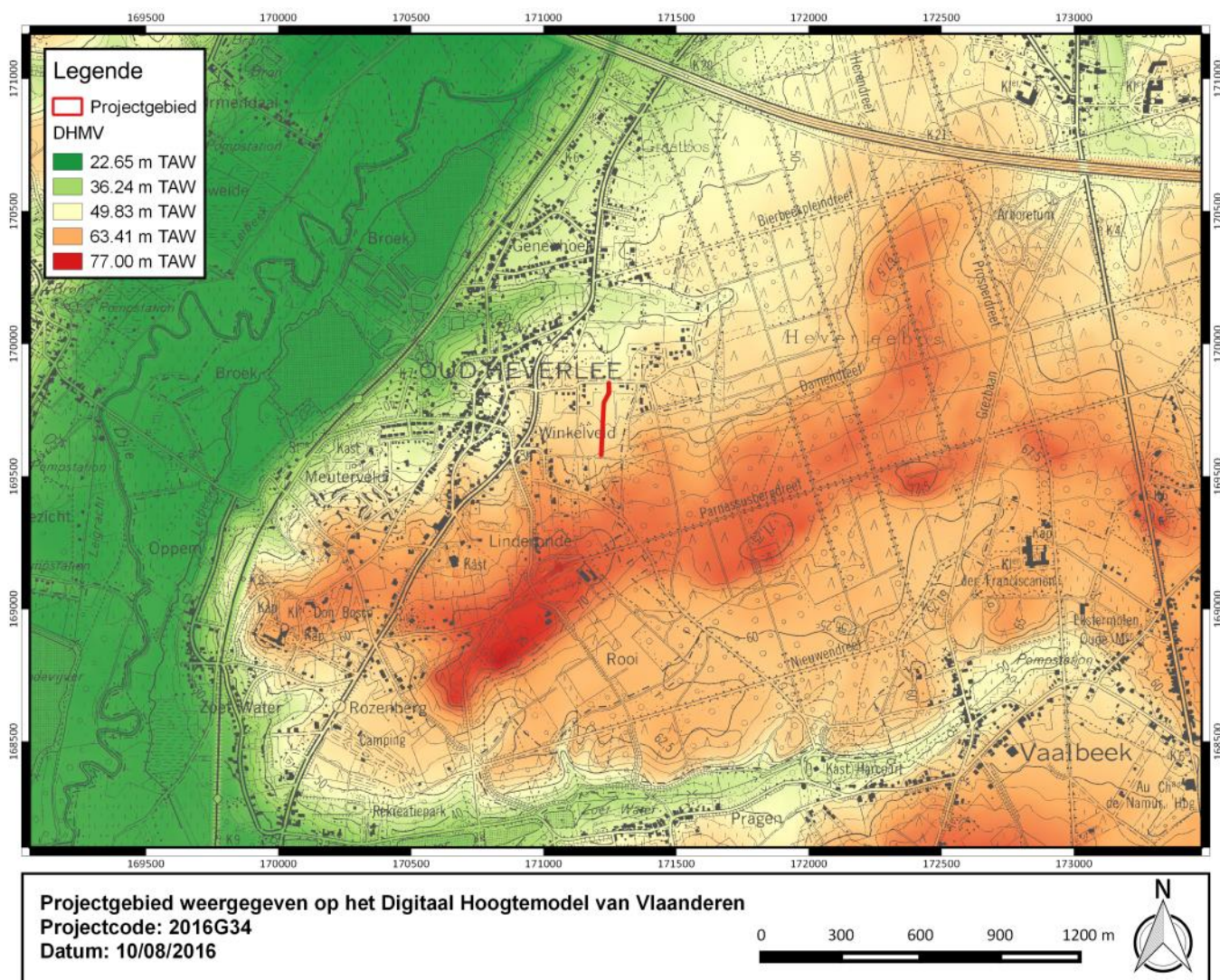

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt).

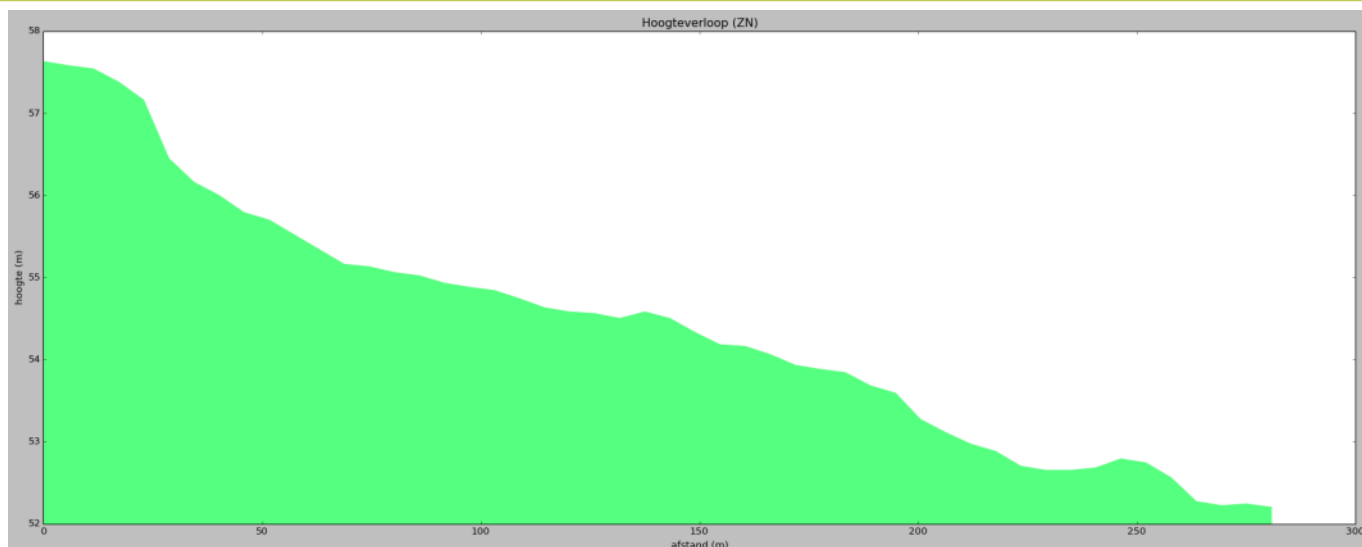
1.2.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen op de noordflank van een zandleemrug. Hier uit kan worden afgeleid dat er mogelijks erosie is opgetreden in het projectgebied. Ten westen van het projectgebied ligt de alluviale vlakte van de Dijlebeek.

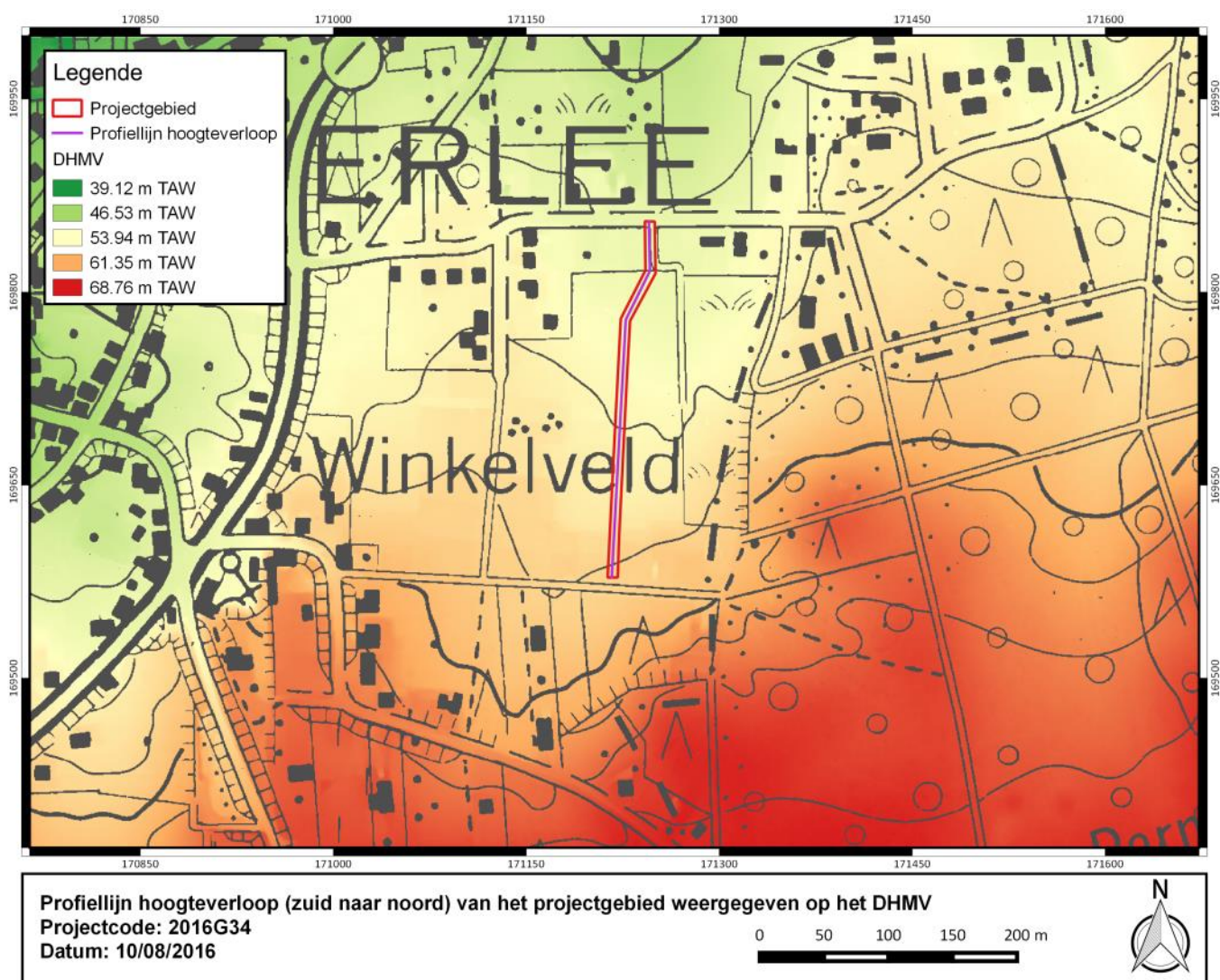
Het hoogteverloop van het projectgebied toont aan dat er een hoogteverschil aanwezig is van ca. 5 m waarbij het laagste gedeelte in het noorden aanwezig is. Dit komt overeen met een relatief zwakke helling van gemiddeld 2%. Hieruit kan worden afgeleid dat er mogelijks al depositie is geweest van erosiemateriaal afkomstig van hoger gelegen gebieden.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 16: Hoogteverloop (van zuid naar noord) van het projectgebied volgens de profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

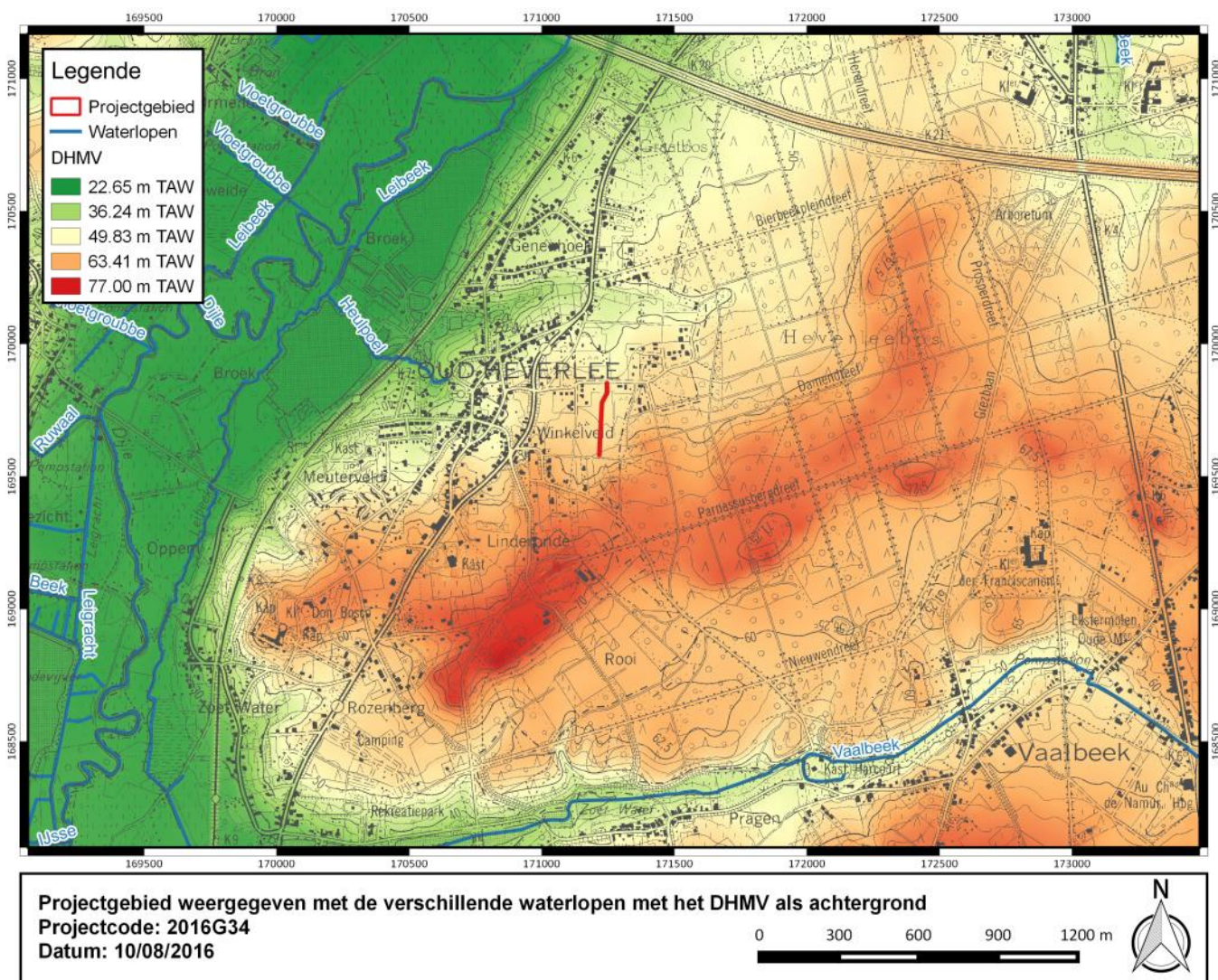

Figuur 17: Profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.2.1.6 Hydrografie

Het projectgebied bevindt zich in het Dijlebekken met als deelbekken Voer. De Dijle stroomt op ca. 1,5 km ten westen van het projectgebied waar ook de alluviale vlakte aanwezig is. In deze alluviale vlakte lopen er nog enkele rivieren zoals de Leibeek, Heulpoel, Ruwaal, Leigracht, Vloetgroubbe en Beek. Op het DHMV kan ten noorden van het projectgebied een oude kleine riviervallei die dienst deed als afwatering van het hoger gelegen gebied. Dit gebied is nu bebost of bebouwd waarbij geen zichtbare beek of rivier nog stroomt.

Ten zuiden van het projectgebied, aan de andere zijde van de zandleemrug, stroomt de Vaalbeek.

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

Heverlee is een toponiem waarbij het eerste deel afkomstig is van hever, dat "geitenbok" betekent. Het tweede deel, lee of lo, wat zoveel betekent als "bos". De naam Heverlee zou in dat opzicht slaan op een bebost gebied waar veel bokken lopen. Het voorvoegsel Oud ten slotte duidt op het feit dat het dorp ouder is dan het nabijgelegen Heverlee, tegenwoordig een deelgemeente van Leuven.

Omdat de geschiedkundige bronnen met betrekking tot Oud Heverlee beperkt zijn, tast men wat betreft de geschiedenis van de gemeente in sommige perioden in het duister. Volgens de legende stichtte de H. Hubertus een kerkje in Brabant in de 8ste eeuw. Of het gaat om de Sint Lambertuskerk is niet zeker; vele kerken werden immers in deze periode in Brabant opgericht.⁵ Op basis van het archeologische onderzoek in 1960 kon wel vastgesteld worden dat de bouw van deze kerk zich vóór het jaar 1000 moet voltrokken hebben. Van de parochiekerk gewijd aan de heilige Sint Anna weet men dat de bouw te situeren is in de 11de eeuw.⁶

Het Arenbergkasteel dat dienst deed als de burcht van de Heren van Heverlee wordt gedateerd in de 12de eeuw. De heerlijkheid Heverlee bestond toen uit Heverlee, Oud-Heverlee, Vaalbeek en Bertem. In 1446 werd Heverlee verkocht aan Antoon de Croy, Heer van Chièvres, die ook reeds Heer van Bierbeek en Blanden was. Hij bezat ook het oude graafschap Aarschot. Hij was één der grootste heren van Brabant. Zijn zoon, Willem de Croy, opvoeder van keizer Karel, herbouwde het kasteel in het begin van de zestiende eeuw.⁷

De weduwe van Willem de Croy, Maria van Hamale, markiezin van Aarschot, bouwde in 1521 het celestijnenklooster in Oud Heverlee. De kerk van het klooster bevatte prachtige graftomben van de familie de Croy. Het klooster werd weliswaar verwoest tijdens de Franse revolutie. Enkel de resten van de kloosterhoeve bleven bewaard. In 1612 kwam het kasteel in handen van Anna de Croy, die later huwde met prins Karel van Arenberg. Hij stamde overigens uit een oud geslacht van het keizerrijk die in dit kasteel bleef wonen tot de 20ste eeuw. De laatste hertog die het kasteel bewoonde was Engelbert-Marie, de negende hertog van Arenberg (1872-1949). Hij schonk samen met zijn moeder 200 000 fr. aan de universiteit waarmee het Scheikundig Instituut in de Naamsestraat kon worden opgericht (het Arenberginstituut, nu het STUK).

⁵ Rassalle T., 2007. De pre-Romaanse kerk in Vlaanderen: een archeologische inventarisatie, Licentiaatscriptie.

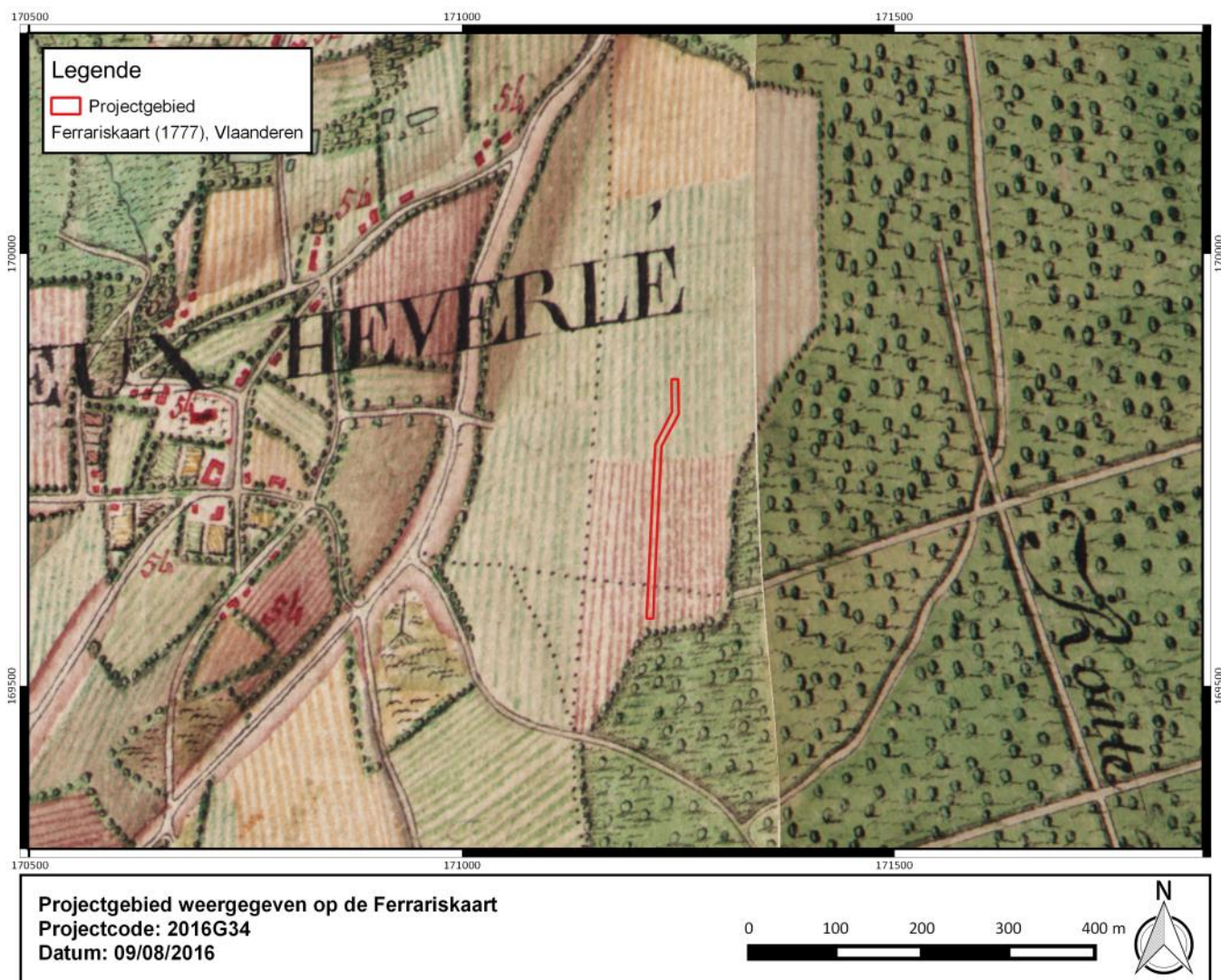
⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Parochiekerk Sint-Anna. In Inventaris Onroerend Erfgoed. Opgehaald van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/42665> op 09-08-2016 16:14.

⁷ <http://www.seniorenkuleuven.be/drupal/?q=node/4426>

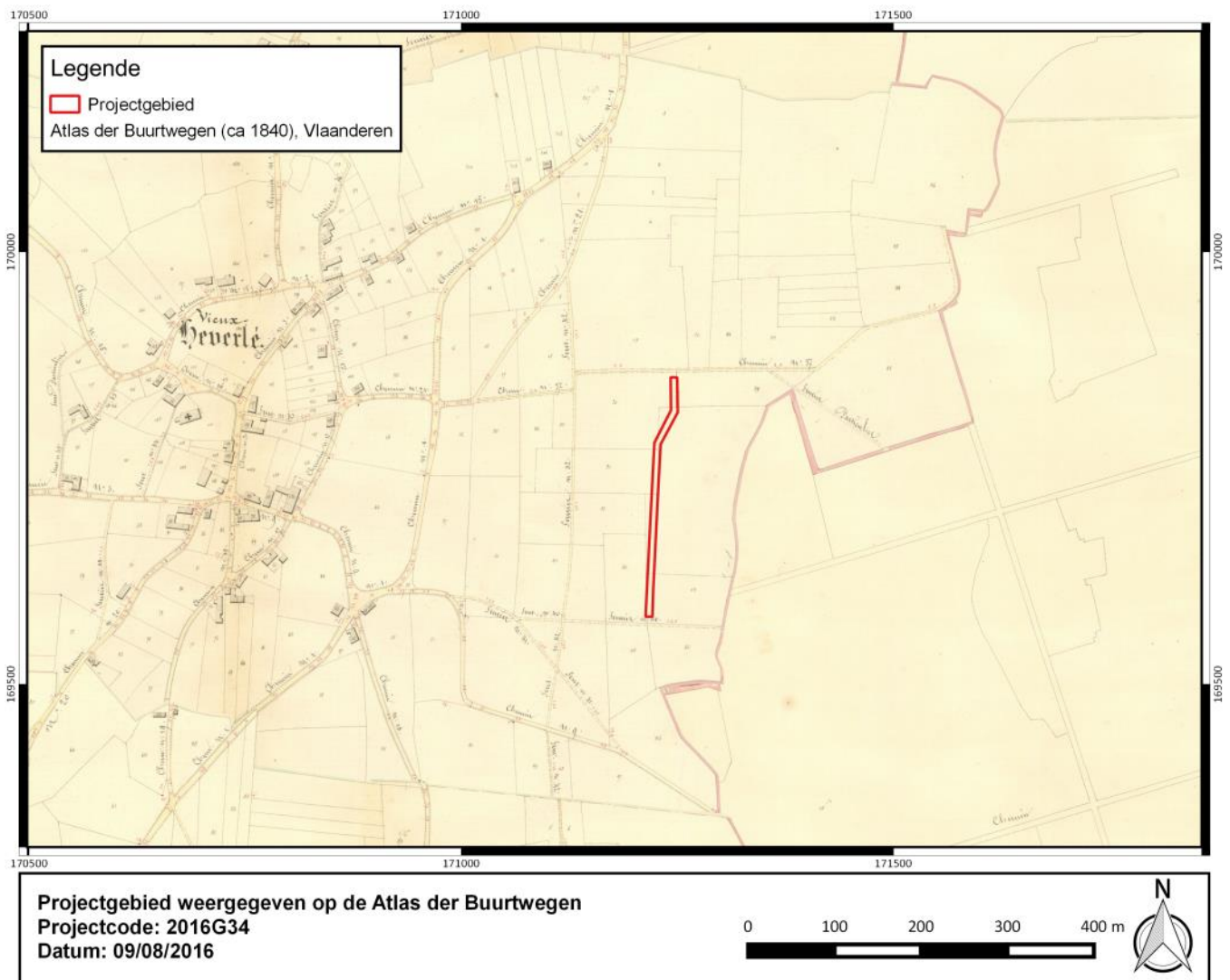
1.2.2.1.2 Historische kaarten

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Akker, voetwegel
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Akkerland
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Akkerland

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart (1771-1778) (bron: Geopunt).

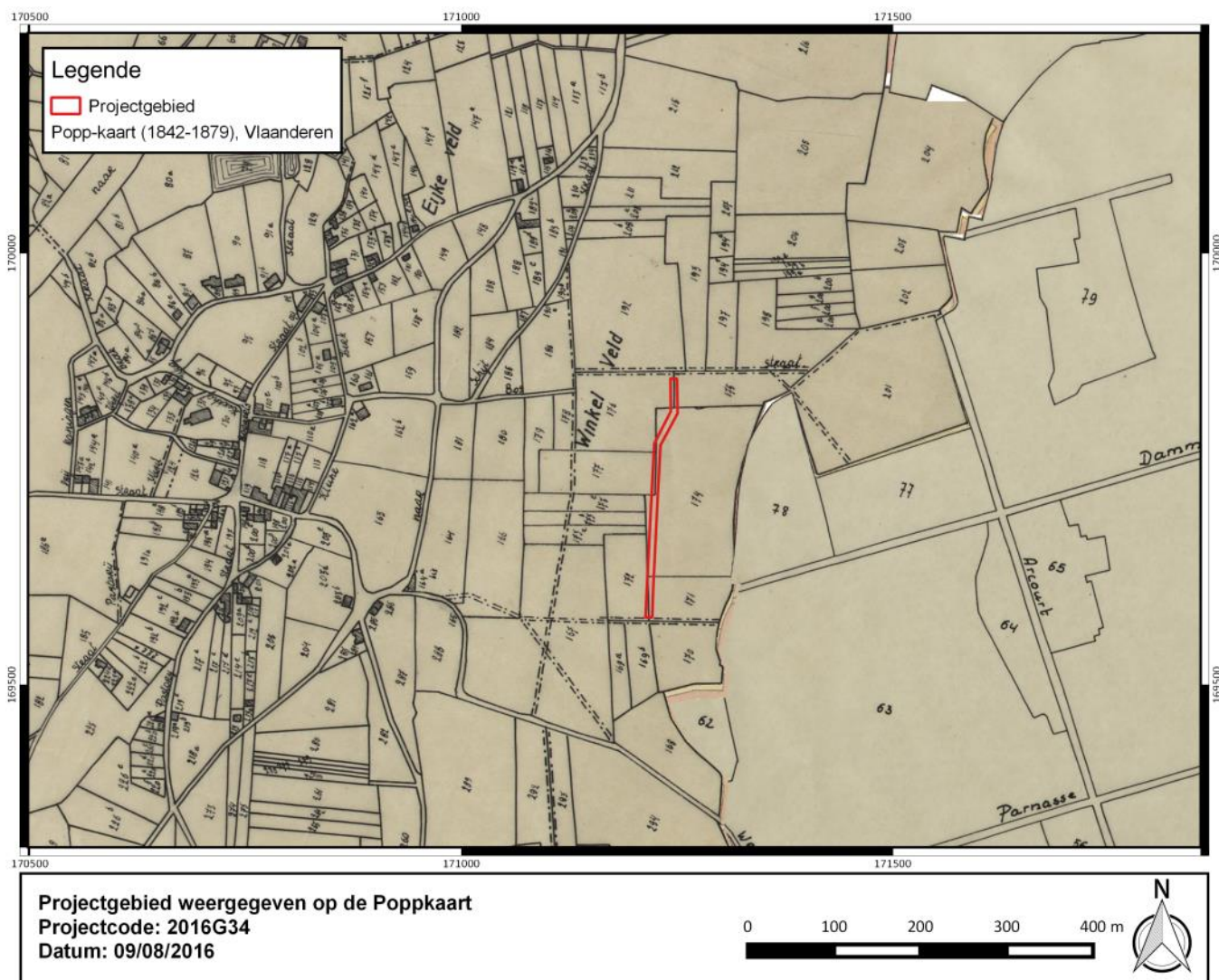

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (bron: Geopunt).

Op de Ferrariskaart is te zien dat het projectgebied in de tweede helft van de 18de eeuw dienst deed als akkerland. Het projectgebied doorkruiste meerdere percelen en werd ook haaks gesneden door een oost-west georiënteerde voetwegel. Deze voetwegel zal samen met een andere, noord-zuid georiënteerde voetwegel, later respectievelijk de Patrijzenlaan en de Fazantenlaan worden. Ten oosten van het projectgebied bevindt zich een groot bos; het huidige Heverleebos.

Ten tijde van de opmaak van de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) lijkt weinig veranderd te zijn in deze situatie; ook hier bestond het plangebied uit akkerland. Het akkerland werd opgedeeld in meer percelen en ten noorden van het projectgebied is een weg verschenen; de latere Boslaan.

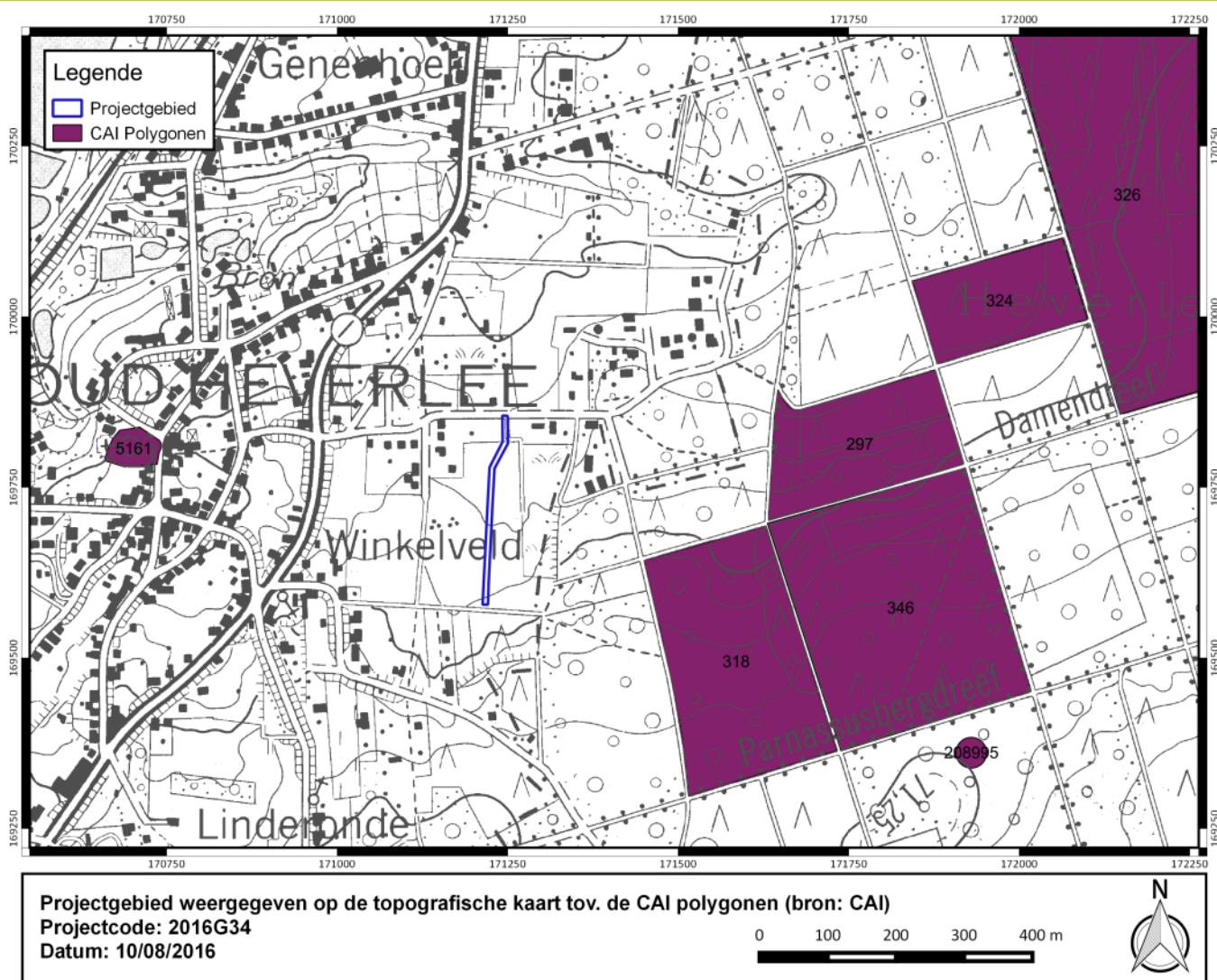
Op de Poppkaart is ten slotte te zien dat de percelen verder werden opgedeeld. Het gebied waarin het onderzoekstraject zich bevond wordt hier benoemd als het Winkelveld.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart (bron: Geopunt).

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 21: projectgebied weergegeven op de topografische kaart tov. de CAI polygonen (bron CAI).

Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
5161	Parochiekerk van Sint-Anna: in oorsprong een romaans zaalkerkje (11de E); alleen de Romaanse toren bleef bewaard.
326	Grafheuvels uit Romeinse periode (N:250m)
324	Grafheuvels uit Romeinse periode (N:250m)
2234	Grafheuvel "Tumulus 10" uit de metaaltijden (N:150m)
346	Grafheuvels uit Romeinse periode (N:250m)
318	Grafheuvels uit Romeinse periode (N:250m)
208996	Indicator Grafheuvel uit metaaltijden (N:15m)
297	Grafheuvels uit Romeinse periode (N:250m)
208995	Indicator Grafheuvel uit metaaltijden (N:15m)
2230	Grafheuvel "Tumulus 6" uit de metaaltijden (N:150m)
208994	Indicator Grafheuvel uit metaaltijden (N:15m)
372	Grafheuvel "Tumulus 5" uit de metaaltijden (N:150m)
3431	Losse vondst Gepolijste bijl, vondstconcentratie Romeins bouw materiaal

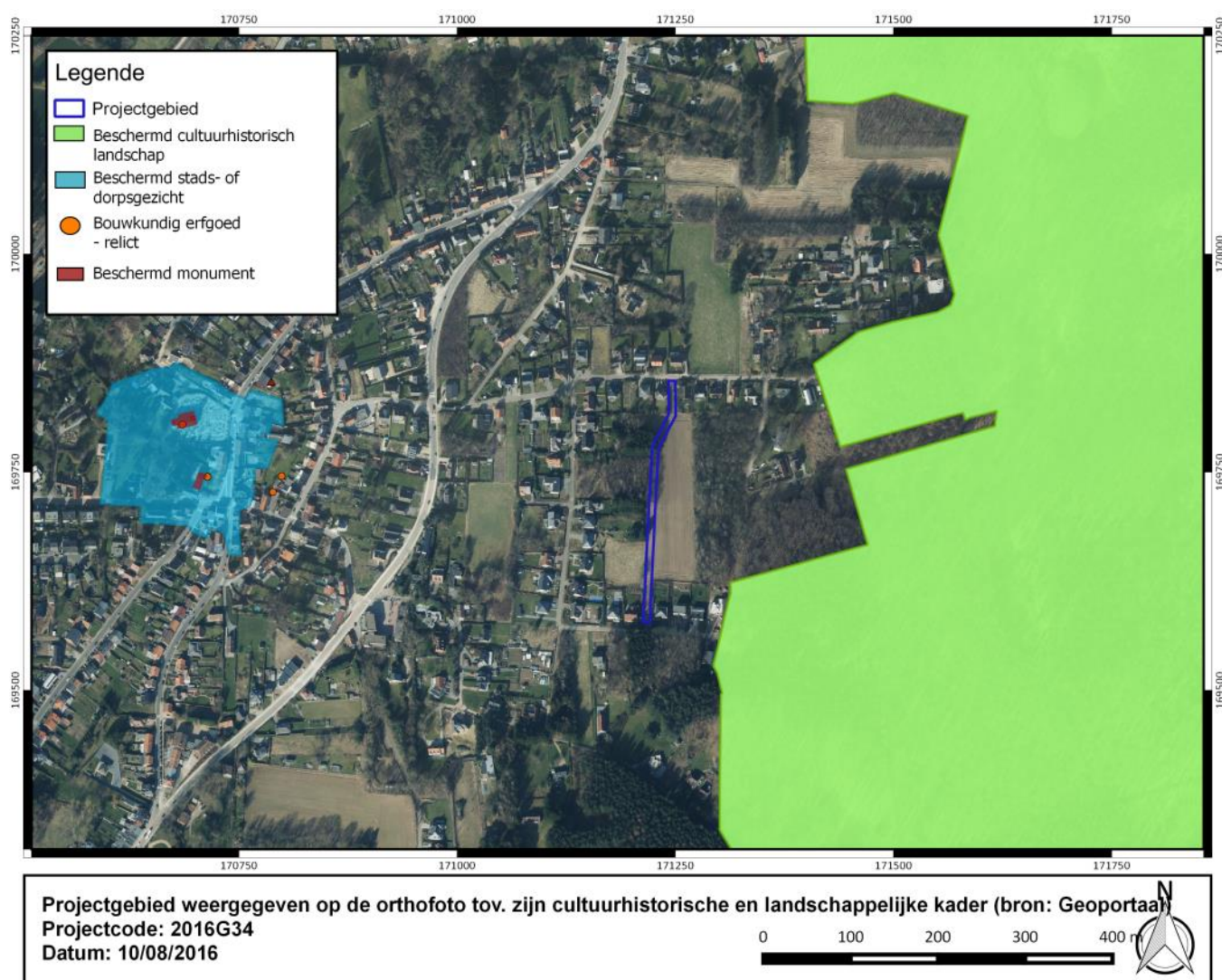
In de bossen ten Oosten van Oud Heverlee zijn restanten aangetroffen van grafheuvels of tumuli. Deze funeraire structuren zijn terug te brengen tot de metaaltijden en de Romeinse periode. Dat deze structuren in grote getale voorkomen duidt op een rituele functie van het landschap. CAI 324, 326, 346, 318 en 297 zijn de locatienummers waar zich een reeks van deze grafheuvels bevinden die uit de Romeinse tijd zouden stammen. Deze vaststelling kwam er na een samenwerking tussen de universiteiten Gent en Leuven tijdens het Havik project. Deze vindplaatsen werden reeds aangeduid in de werken van De Loë 1925 en Desittere 1963.

De site met CAI nummer 2234 betreft een grafheuvel die op basis van zijn fysieke eigenschappen in de metaaltijden gedateerd wordt. Deze grafheuvel kwam ook aan het licht tijdens het Havik project.

208994, 208995, 208996 en 372 zijn de locatienummers van individuele grafheuvels die werden herkend op basis van cartografisch onderzoek. Daarbij werd zowel het Digitaal Hoogte Model gebruikt, alsook luchtfotografische detectie. De ouderdom van deze structuren wordt geschat in de metaaltijden.

CAI 3431 verwijst naar de vondsten van een gepolijste bijl en een concentratie aan bouwmaterialen die uit de Romeinse periode stammen.

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 22: projectgebied weergegeven op de orthofoto tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijke kader (middenschalig, winteropname, 2015, bron: geoportaal).

Op bovenstaande figuur wordt duidelijk dat zich binnen een straal van 500m rond het plangebied verschillende erfgoedelementen bevinden. Zo ligt het projectgebied zo'n 100m ten westen van het beschermd cultuurhistorisch landschap van het Heverleebos en Meerdalwoud. Dit zijn twee boscomplexen, circa 2500 hectare, die in 1727-1770 heraangelegd werden als annex bij de kasteeltuinen van de hertog van Arenberg volgens een klassiek dambordpatroon van rechte wegen.⁸ Zo'n 400m ten westen van het projectgebied bevindt zich de beschermde dorpskern van Oud Heverlee, die het beschermde erfgoedrelict van de parochiekerk Sint-Anna en bijhorende pastorie omvat. Juist ten oosten daarvan staan twee hoeves van het langgeveltype daterend uit 1740.⁹

1.3 Conclusie en syntheseplan

De opdrachtgever plant de aanleg van een wegkoffer en bijhorende droogweerafvoer en hemelwaterafvoer en langsgracht in de gemeente Oud-Heverlee. De totale werken betreffen een wegenis van 8m breed en ca. 285m lang. Deze wegenis verbindt de Boslaan met de Patrijzenlaan. De aanleg kadert binnen de ontwikkeling van een nieuwe woonzone. De totale oppervlakte van de wegkoffer en bijhorende riolering bedraagt ca. 2300m². De uitgravingsdiepte van deze oppervlakte bedraagt ca. 1m onder het huidige maaiveld. Omwille van deze uitgravingsdiepte vormen de werkzaamheden een ernstige bedreiging voor eventueel aanwezig ondergronds erfgoed.

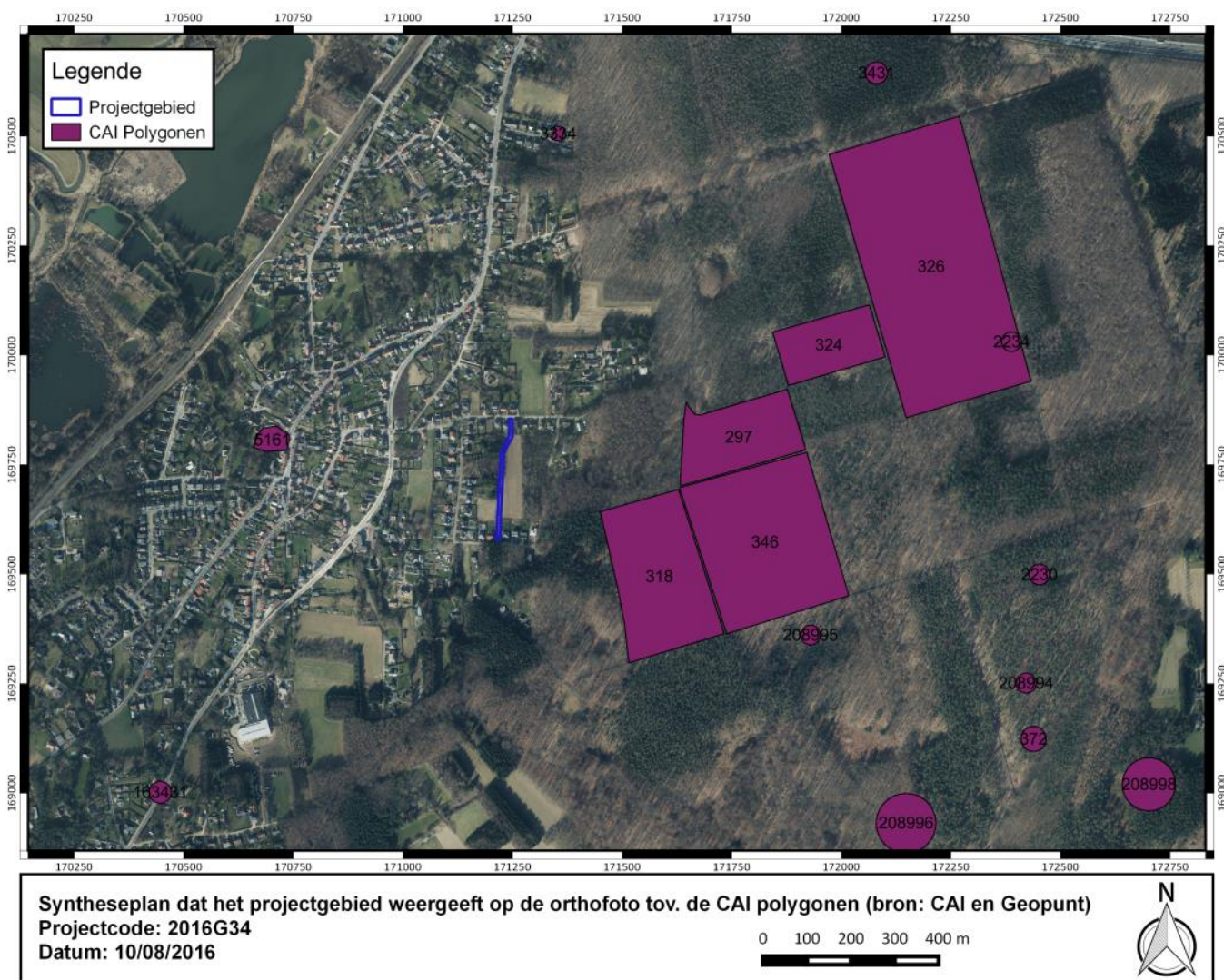
Het terrein is momenteel in gebruik als akker waar tarwe geteeld wordt, enkele delen liggen braak en plaatselijk komt ook bebossing voor. Het terrein is vrij van bebouwing, in het zuiden en het noorden van het projectgebied is de aanzet van de wegenis reeds aanwezig.

Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de Vlaams-Brabantse lössgordel. De bodem bestaat uit matig natte tot droge zandleem. Op de Quartairgeologische kaart is ten noordwesten van het plangebied duidelijk een beekvallei te herkennen, met name die van de Dijle. Op het DHM is eveneens duidelijk te zien dat het plangebied gelegen is op de noordelijke flank van een heuvelrug. Het terrein helt af van zuid naar noord en kent over een lengte van ca. 300m een verval van ca. 5m, wat overeenkomt met een hellingsgraad van 2%. De aanwezige helling werkt afspoelingsprocessen in de hand wat zou kunnen impliceren dat een deel van de hoger gelegen grondsporen verspoeld is. De eigenlijke accumulatie van dit afgespoeld bodemmateriaal moet, naar alle waarschijnlijkheid, gezocht worden in de lager gelegen delen ten noorden van het projectgebied, aan de voet van de helling. Deze goed gedraineerde, vruchtbare gronden, in de buurt van een beekvallei en een verhevenheid in het landschap (zogenaamde 'gradiëntsituaties'), zijn de locaties bij uitstek waar mensen zich in het verleden gingen vestigen of gebruiken.

De beschikbare bronnen in combinatie met de gegevens van de Centraal Archeologische Inventaris indiceren een aanzienlijk archeologisch potentieel in de nabije omgeving van het onderzoeksterrein. Op de percelen waar de wegkoffer aangelegd wordt, zijn geen vindplaatsen weergegeven. Het is echter op ongeveer 200m ten oosten van het terrein dat reeds een zeer groot aantal archeologische relictten wordt afgebeeld. In het Heverleebos, net ten oosten van het projectgebied, zijn een tiental CAI-nummers weergegeven. Al deze genummerde locaties vertegenwoordigen veronderstelde grafheuvels uit de metaaltijden en tumuli uit de romeinse periode. Enkele van deze grafmonumenten waren reeds gekend, maar het grootste deel werd pas herkend bij de uitwerking van het HAVIK-project van de Universiteit Gent, waarbij luchtfoto's geïnterpreteerd werden o.l.v. Jean Bourgeois en wijlen Marc Meganck. Het lijkt er op dat al deze monumentale funeraire relictten geconcentreerd zijn op de noordelijke flank van de heuvelrug tegen de vallei van de Dijlebeek. De contextloze vondst van een gepolijste bijl in combinatie met romeins bouw materiaal (CAI-nr: 3431) vormt een bijkomende indicator voor menselijke aanwezigheid in het verleden in de omgeving.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Heverleebos en Meerdalwoud, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300814> (geraadpleegd op 22 augustus 2016).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hoeve van het langgeveltype, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/42670> (geraadpleegd op 22 augustus 2016).

Figuur 23: syntheseplan dat het projectgebied weergeeft op de orthofoto (middenschalig, 2015, winteropname) tov. de CAI polygoenen.

Bovenstaand syntheseplan toont het aanzienlijk archeologisch potentieel van (de nabije omgeving) van het projectgebied aan. In Heverleebos, op zo'n 200m ten oosten van het projectgebied, werden talrijke veronderstelde grafheuvels uit de metaaltijden en de romeinse periode aangetroffen.

1.3.1 Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Dit bureauonderzoek werd opgemaakt in het kader van een stedenbouwkundige aanvraag waarbij een bekrachtigde archeologienota dient bijgevoegd. Men heeft de intentie een nieuwe weg met bijhorende riolering aan te leggen tussen de Patrijzenlaan en de Boslaan te Oud-Heverlee (Vlaams-Brabant). De aanleg hiervan kadert binnen de ontwikkeling van een nieuwe woonzone. Het terrein is momenteel gedeeltelijk in gebruik als akker en braakliggend terrein, centraal komt een stukje bebossing voor. Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de Vlaams-Brabantse lössgordel. De bodem bestaat uit matig natte tot droge zandleem. Op de Quartairgeologische kaart is ten noordwesten van het plangebied duidelijk een beekvallei te herkennen, met name die van de Dijle. Op ca. 200m ten oosten van het projectgebied werden talrijke veronderstelde grafheuvels uit de metaaltijden en romeinse periode aangetroffen.

Gelet op de aard van de ingrepen, in combinatie met het relatief hoge archeologisch potentieel van de omgeving op basis van de beschikbare data, wordt hier een vlakdekkende opgraving geadviseerd.

1.3.2 Samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

Dit bureauonderzoek werd opgemaakt in het kader van een stedenbouwkundige aanvraag voor de aanleg van een nieuwe weg en riolering waarbij een bekrachtigde archeologienota dient bijgevoegd te worden. Het projectgebied ligt in de buurt van de rivier de Dijle, in de Vlaams-Brabantse lössgordel. De bodem bestaat uit matig natte tot droge zandleem. Rekening houdend met de aard van de ingrepen en het grote aantal grafheuvelindicaties die in de buurt van de planlocatie werden aangetroffen, wordt hier een opgraving geadviseerd.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Vandenbergh N. en Gullentops F., 2001. Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België - Vlaams Gewest, Kaartblad 32, Leuven. Belgische Geologische Dienst en Vlaamse overheid, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 77p.

Goosens, E., 2007. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart – kaartblad 32 Leuven. Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Bourgeois J. en M. Lodewijckx: Havik-project 1997-2002. Archeologisch Gis-gebaseerde inventaris, Leuven

Adriaenssens S. 2007: Een archeologische prospectie van Heverlee en het Meerdaalwoud, licentiaatsverhandeling VUB, 61

Verbeeck M. 1982: Archeologische inventaris van Noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2. NGI op 1 : 25000, onuitgegeven Licentiaatsverhandeling Katholieke Universiteit Leuven, 96

Knapen-Lescrenier 1960: Répertoire bibliographique des trouvailles archéologiques en Brabant. Les âges de la Pierre, Oudheidkundige Repertoria, 1, 36

<http://www.oud-heverlee.be/index.aspx?SGREF=13591>